

Lokaal

nr. 5 – MEI 2020

**VVSG-maandblad voor
de lokale bestuurder**

Verschijnt 11x per jaar / P2A9746

Haagbezoek

Zo hou je genoeg afstand

KUNNEN MEERJARENPLANNEN

corona weerstaan

LOKALE DIENSTVERLENING

verandert tijdens crisis

VEROUDERDE SOCIALE WIJEN

Genk en Lint grijpen drastisch in

Om een degelijke exit-strategie uit te kunnen werken zijn grondige terreinkennis en ervaring nodig.

Het normale leven voorbereiden

Een exit-strategie ontwikkelen om de terugkeer naar het normale leven voor te bereiden is een complexe zaak. Dat merken vooral de lokale besturen die op het terrein met de uitvoering van de maatregelen in de verschillende sectoren geconfronteerd worden. Een goede exit-strategie biedt een coherent, logisch en eenduidig perspectief aan overheden, burgers en bedrijven. Ze moet aan een aantal voorwaarden voldoen.

Ten eerste moet een exit-strategie rekening houden met de complexiteit van de praktische uitvoering. Een beslissing nemen is één zaak, ze uitvoeren nog een andere. Beslissingen moeten worden vertaald naar de realiteit op het terrein. Zo is bezoek aan bewoners van een woon-zorgcentrum toelaten vanuit menselijk en psychosociaal perspectief vast geen slecht idee. Maar hoe kan een directie dit op een veilige manier organiseren, als er ondertussen ook nog testen bij het personeel en de bewoners moeten gebeuren, terwijl het personeel vervolgens cohortzorg voor de bewoners moet organiseren?

Ten tweede is het nodig aan maatregelen een eenduidig tijdsplan te koppelen. Zo treedt een beslissing beter niet onmiddellijk in werking, maar ligt het tijdstip duidelijk in de toekomst voor ons. Dat geeft iedereen op het terrein de nodige tijd om de uitvoering voor te bereiden. Bovendien kan bij de keuze voor dat tijdstip ook met andere elementen zoals het vermijden van drukte rekening worden gehouden. Dat bij de heropening van de doe-het-zelf-zaken en de tuincentra burgemeesters en korpschefs pas de avond tevoren over de regelgeving konden beschikken, hielp de uitvoering ter plaatse niet vooruit.

Ten derde is er aandacht nodig voor de communicatie van een exit-strategie. Op het ogenblik van de communicatie moeten de uitvoeringsvoorwaarden én de timing van de maatregelen duidelijk zijn. Communicatie waarbij deze zaken ontbreken, leidt ertoe dat iedereen op het terrein zelf invulling moet geven aan de maatregelen, met onduidelijkheid tot gevolg.

Deze voorwaarden lijken simpel. In de praktijk is dat echter niet het geval. Om een degelijke exit-strategie uit te kunnen werken, zijn grondige terreinkennis en ervaring nodig. De politieke en beleidsmatige afweging tussen verschillende alternatieve scenario's en de concrete beslissing is tijdens de federale fase van het crisisbeheer een zaak van de Nationale Veiligheidsraad. Een sterkere betrokkenheid van de lokale besturen is echter een noodzakelijke voorwaarde om een effectieve exit-strategie te ontwikkelen.

Kris Snijders is algemeen directeur van de VVSG

Reageren?
Twitter met ons
mee op [@vvsg](#)

12

STEFAN DEWICKERE

Interview

Alle motivatie en inzet gebruiken

Sommige burgers willen graag meedenken met het lokale beleid, anderen willen graag meedoen. Hoe wendt een lokaal bestuur deze participatiebereidheid aan en wanneer zet ze de burgers waarvoor in? Op deze vragen zoekt professor Trui Steen samen met lokale besturen een antwoord.

22

STEFAN DEWICKERE

Financieel beleid

Hoe robuust zijn coronavrije lokale meerjarenplannen?

De meerjarenplannen waren pas goedgekeurd of de pandemie brak los. Hoe weerbaar zijn onze lokale besturen op financieel vlak? Lokaal rekent het uit.

30

BART LASUY

Ouderenbeleid

Samen sterk

Tijdens de coronacrisis kwam ouderenzorg in het oog van de storm terecht. Woon-zorgcentra, thuiszorgdiensten en lokale dienstencentra hebben een grote flexibiliteit aan de dag gelegd om bewoners en cliënten zo goed mogelijk van dienst te zijn.

IN ELK NUMMER

- 2 Opinie
- 4 Kort
- 10 Estafette
- 34 De toekomst
- 58 In contact
- 60 Agenda
- 61 Op zoek... naar nieuwe collega's?
- 62 Burgemeester Triljoen

DOMEINEN

- 12 Interview met Trui Steen over participatie en coproductie
- 18 De gemeenteraden gaan digitaal
- 22 Hoe robuust zijn coronavrije meerjarenplannen?

- 26 Zorg dragen voor de inwoners
- 30 Samen sterk
- 34 OCMW-maatschappelijk werk moet meer van zich laten horen
- 37 Nieuwe infrastructuur Rijmenam
- 40 Sociale woonwijken herwaarderen
- 46 De restafvalcijfers in Vlaanderen en Nederland
- 48 SDG's in praktijk: energie
- 50 De kracht van muziek
- 52 Het Vergeten Orkest, Oostende leert van mensen met dementie
- 56 Gentenaren plukken fruit in eigen buurt

OP DE COVER

In het OCMW-woon-zorgcentrum De Zuiderpoort in Mariakerke kan een bewoner op afspraak bezoek krijgen. In de 'ontmoetingsruimte' zorgen de anderhalve meter dikke hagen voor de ideale afstand. Monique staat met verzorgster Veerle aan gene kant terwijl Moniques dochters aan deze kant koffie drinken. Foto Bart Lasuy

COLOFON

HOOFDREDACTEUR Marlies van Bouwel **REDACTIE** Marleen Capelle, Pieter Plas, Bart Van Moerkerke **COVERBEELD** Bart Lasuy **VORM** Ties Bekaert **DRUK** Graphius **ADVERTENTIES** Peter De Vester, peter@moizo.be, T 03-326 18 92 **VACATURES** Monika Van den Brande, vacatures@vvsb.be, T 02-211 55 43 **ABONNEMENTEN** abnomenten@vvsb.be, T 02-211 55 07 **PRIJS ABONNEMENT 2020** Een jaarabonnement kost 75 euro bij levering van minstens tien exemplaren op één adres, 100 euro voor een individueel postabonnement voor VVSG-leden en 150 euro voor niet-leden. Een abonnement is jaarlijks opzegbaar in november. **VERANTWOORDELIJK UITGEVER** Kris Snijckers, directeur VVSG vzw **VERENIGING VAN VLAAMSE STEDEN EN GEMEENTEN VZW** Bischoffshoeflaan 1-8, 1000 Brussel, T 02-211 55 00, www.vvsg.be **CONTACT** info@vvsg.be

Ondertekende artikelen verbinden alleen de auteurs. Reacties zijn welkom. De redactie zal deze naar eigen inzicht al dan niet opnemen, inkorten of er melding van maken. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, elektronische drager of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

STEFAN DEWICHERE

Sectoraal akkoord lokale besturen

De onderhandelingen die al lang voor de coronacrisis waren gestart, hebben begin april tot een akkoord voor de personeelsleden van de lokale en provinciale besturen geleid. De twee luiken van dit akkoord zijn de verankering van een koopkrachtverhoging voor het personeel vanaf 1 januari 2020 en een engagement van de sociale partners om werk te blijven maken van hedendaags personeelsbeleid. Dit is een kleine maar wezenlijke ondersteuning voor alle lokale personeelsleden, die in deze dagen nog extra welkom is.

Het ontwerp van sectoraal akkoord kwam tot stand tussen de sociale partners, naast de VVSG zijn dat de Vereniging van Vlaamse Provincies en de drie representatieve vakbonden (ACV Openbare Diensten, ACOD en VSOA). Het werd op 10 april door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Aan dit akkoord gingen lange onderhandelingen vooraf. Het akkoord en de uitvoeringsvoorwaarden, die in een rondzendbrief zul-

len worden opgenomen, worden nog ter goedkeuring voorgelegd aan de achterban van de werknemersdelegaties.

Voor de personeelsleden in de zorg, de cultuursector en de sociale economie neemt de Vlaamse overheid deze koopkrachtverhoging ten laste met de zogenaamde VIA5-middelen, naar analogie met de private social-profitsector, het onderwijs en de personeelsleden van de Vlaamse overheid. Voor de andere personeelsgroepen betalen de lokale besturen de koopkrachtverhoging zelf. Politie en brandweer vallen niet onder het akkoord, omdat voor hen federale regels gelden. Naast de koopkrachtverhoging hebben alle sociale partners zich ook geëngageerd om werk te maken van performant en modern HR-beleid. Ook zullen de sociale partners een vormings- en opleidingsfonds oprichten dat ze samen zullen beheren.

.....
Nathalie Debast

“ Ik denk dat de regels rond de wettelijkheid van de coronaboetes nu duidelijk zijn. Ook wij hebben daarin onze rol gespeeld door onze leden in te lichten over de vragen die we aan de bevoegde ministers stelden en de antwoorden die we daarop kregen. Sinds het begin van de crisis passen politiezones de strafrechtelijke handhaving correct toe en daar konden ze zich goed in vinden. Nu kan die handhaving ook via GAS-boetes en is de wettelijke rechtsgrond voor alle coronaboetes in orde.

Nathalie Debast, persverantwoordelijke VVSG in De Morgen, 18 april

Cyberveilig in crisistijden

De Vlaamse overheid zal ruim 2 miljoen euro investeren in de cyberveiligheid van lokale besturen. Hiermee worden ethische hackers in de lokale besturen ingezet, er wordt ook een toolkit cybersecurity ontwikkeld en een audit informatieveiligheid in alle Vlaamse steden en gemeenten georganiseerd.

Audit informatieveiligheid

Het grootste deel van de middelen gaat naar ICT-veiligheidsaudits in de lokale besturen. Elke gemeente kan een diepgaande analyse door een professionele partij bestellen om haar ICT-systemen te controleren op potentieel zwakke plekken waarlangs hackers zouden kunnen toeslaan. De audit moet daar oplossingen aan koppelen. Zulke audits zijn meestal heel duur, maar met deze cofinanciering worden ze betaalbaar voor de besturen.

Digitale toolkit cybersecurity

De VVSG zal samen met experts uit lokale besturen, bedrijven, kennisinstellingen en gespecialiseerde organisaties een toolkit ontwikkelen die lokale besturen handleidingen, goede praktijken en draaiboeken zal bezorgen, waarmee ze aan de slag kunnen om de risico's op het vlak van onder meer hacking maximaal te verminderen. Er bestaat al wel veel nuttige informatie, maar die zit versnipperd bij verschillende organisaties en is niet altijd op maat van het lokale bestuur. We zullen die informatie verzamelen, analyseren, waar mogelijk aanpassen aan de situatie van de lokale besturen en samenbrengen in één digitale toolkit.

Studenten mogen hacken

De VVSG werkt aan een project met Howest waardoor laatstejaarsstudenten van de bacheloropleiding cyberveiligheid ethische hackers van de lokale besturen worden. Dit najaar zullen de studenten gedurende één dag een gratis audit uitvoeren bij geïnteresseerde steden en gemeenten. De studenten gaan hierbij te werk als echte ethische hackers en testen niet alleen de IT-systemen en toepassingen op zwakheden en verbeterpunten, maar onderzoeken ook mogelijke zwakheden in processen en het gedrag op de werkvloer. Het resultaat is een rapport op maat van de gemeente of stad, met heldere aanbevelingen hoe de cyberveiligheid nog kan verbeteren.

De VVSG is opgetogen over deze samenwerking, de verhoogde aandacht voor cyberveiligheid bij lokale besturen en de financiële ondersteuning voor de steden en gemeenten hiervoor.

Nathalie Dumarey

Tot 15 juni

Innovatie & digitale transformatie

Digitale transformatie van het lokale bestuur draagt bij tot de oplossing van grote en kleine maatschappelijke uitdagingen en is de basis voor een gebruiksvriendelijke en efficiënte dienstverlening. De digitale transformatie vergt een nieuwe manier van werken en vormt een gelegenheid om onze traditionele organisatiestructuur en -cultuur in vraag te stellen. De VVSG, Diverscity, het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) en de Antwerp Management School slaan de handen in elkaar voor een exclusieve opleiding voor leden van het managementteam met praktische instrumenten, theorie en goede voorbeelden. Niet alleen technologische vragen komen aan bod, maar we staan ook stil bij hoe mensen, organisaties en volledige ecosystemen getransformeerd moeten en kunnen worden, en dit vertrekkende vanuit de eigen lokale identiteit, uitdagingen en behoeften van de burger.

Geïnteresseerde deelnemers kunnen kandideren via het online formulier op www.vvsg.be

"Europe is needed now, more than ever": @DarioNardella, the mayor of Florence, calls for European solidarity in the corona crisis. "Europe must be united." #coronavirus #coronabonds @comunefi #cities4solidarity <https://youtu.be/wuPe0arPFOI>

@EUROCITIES tweet the leading network of major European cities, Twitter 9 april

Laten we de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het terugdraaien van deze lockdown naar het lokale niveau brengen. De gemeente is hiervoor het juiste niveau. De gemeentelijke bestuurders kennen doorgaans hun lokale bedrijven, winkels en instellingen en ook de 'sérieux' van hun directeurs of managers - dat is niet onbelangrijk.

Koen Van Gerven, voormalige ceo van Bpost, nu onder meer bestuurder bij UZ Gasthuisberg in De Standaard, 20 april

Met pijn in het hart annuleren we alle evenementen, maar we nemen deze beslissing om de gezondheid van alle inwoners en bezoekers te kunnen beschermen. Alle betrokkenen, zoals organisatoren, standhouders, artiesten en medewerkers, worden persoonlijk op de hoogte gebracht. We bekijken hoe we onze verenigingen en lokale handelaars op een later tijdstip kunnen ondersteunen tijdens onze activiteiten.

Maaïke Bradt (CD&V), schepen van Evenementen in Willebroek, dat alle festivals en evenementen in de gemeente schrapt tot en met 30 juni - Het Laatste Nieuws 20 april

De overheid zet nu agenten en stadswachten in om die anderhalve meter afstand met boetes af te dwingen. Bij een volgende uitbraak van een coronavirus zouden we echter ook de publieke ruimte zo kunnen aanpassen dat stedelingen zich makkelijker aan de regels kunnen houden. Je zou dan zelfs 'coronamobiliteitsplannen' kunnen uitrollen. Corona creëert immers vanzelf autoluwheid.

Stijn Oosterlynck, hoofddocent sociologie (UAntwerpen) - De Morgen 18 april

'Stadsplanners hebben de nodige inzichten en instrumenten om lokale overheden nu bij te staan bij het ontwerp van gezonde steden, op korte en lange termijn.' Jens Aerts vanuit NY.

@VRPvzw De Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning, Twitter 8 april

Namens steunpunt Kinderopvang van VVSG willen wij alle kinderopvanginitiatieven van lokale besturen bedanken. Ongelofelijk trots op onze superhelden! Het is duidelijk: de kinderopvang is onmisbaar in de strijd tegen het coronavirus!

VVSG Steunpunt Kinderopvang op Radio 2, 14 april

Alles over de nieuwe regels voor vzw's

Het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen van 28 februari 2019 voert heel wat nieuwe regels in. Bestaande vzw's zullen zich hieraan moeten aanpassen. Zij zijn verplicht om hun statuten aan te passen. Wel wordt er in een uitgebreide overgangperiode voorzien. Wat de veranderingen zijn, en welke stappen bestaande vzw's moeten ondernemen, wordt helder en praktisch uitgelegd in dit boek. Door het slim gebruik van symbolen wordt telkens meteen duidelijk wat de veranderingen zijn. Naast uitklapbare schema's bevat het boek gebruiksklare statuten, aangepast aan het nieuwe Wetboek. Via de bonuspagina online zijn de statuten ook digitaal raadpleegbaar. De auteur geldt als een van de grote verenigingsexperts in Vlaanderen.

- S. Matheï
- Nieuwe regels voor vzw's. De veranderingen door het Wetboek vennootschappen & verenigingen glashelder uitgelegd.
- De Gendt Advocaten / Verenigingacademie
- 49,95 euro

Digitale gereedschapskist voor samenwerking en communicatie

Vanop afstand samenwerken met collega's, en leden of klanten blijven ondersteunen met vorming en advies zijn op heel korte termijn een noodzaak geworden. Socius, het steunpunt voor sociaal-cultureel werk, geeft in een blog een leerzaam overzicht van instrumenten, omgevingen en platformen waarmee verenigingen en organisaties aan de slag kunnen. Benieuwd naar de opties voor digitale werking van de politieke bestuursorganen? Neem dan een kijkje op de coronapagina's op het VVSG-kennissenetwerk. Je vindt er onder andere ook de leidraad van de stad Gent voor de digitale zitting van de gemeente- en OCMW-raad.

- www.socius.be, zoek op 'digitale gereedschapskist'
- www.vvsg.be/coronacrisis, rubriek 'Werking bestuursorganen'

Taskforce gezondheidszorg

Als koepelorganisatie van de publieke zorgvoorzieningen zetelt ook de VVSG in de taskforce die Vlaams minister van Welzijn Wouter Beke op 9 april oprichtte voor de uitvoering van het elfpuntenplan dat de coronacrisis in de zorg het hoofd moet bieden. De VVSG zal blijven hameren op maximale testcapaciteit, gecombineerd met voldoende beschermingsmateriaal en zuurstof en een oplossing voor de uitval van personeel. De VVSG pleit ook voor meer globale oplossingen voor alle aanbieders van zorg: ziekenhuizen, woon-zorgcentra en de thuiszorg. Ze kampen immers met dezelfde noden, en een oplossing in het ene segment veroorzaakt nu te dikwijls een tekort en verregaande problemen in het andere. Denk maar aan de mondklappers die eerst alleen naar de ziekenhuizen gingen, en pas veel later ook naar de woon-zorgcentra.

Het gaat voor de VVSG ook ruimer dan de residentiële voorzieningen. Ook de thuiszorg is niet weg te denken en zeker niet te verwaarlozen. Hoewel er minder gevaar op besmetting is omdat kwetsbare ouderen vaak alleen wonen, is het van het grootste belang dat de dienstverlening gegarandeerd blijft. De verzorgende die langskomt, is dikwijls het enige menselijk contact voor deze mensen, en ook die effectieve zorg is en blijft nodig.

Naast het beschermingsmateriaal en de personeelsproblematiek komen in de taskforce ook veel andere thema's ter sprake, zoals schakelzorg en financiële compensaties. De taskforce komt dagelijks bijeen en kan zelf acties opzetten en doen uitvoeren. Naast de VVSG en de andere zorgkoepels nemen ook de kabinetten van Jan Jambon en Wouter Beke en minister Beke zelf, de zorginspectie en het Agentschap Zorg en Gezondheid, een vertegenwoordiging van de huisartsen en enkele experts van de universiteiten deel. Karine Moykens, secretaris-generaal van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, zit de taskforce voor.

Nathalie Debast

Ramadan in coronatijden

De Ramadan is op vrijdag 24 april gestart en duurt tot zondag 24 mei. De maatregelen tegen corona hebben veel invloed op de beleving van de Ramadan, daarom nemen steden, gemeenten en organisaties initiatieven om hun gemeenschappen zo goed mogelijk te informeren over vasten in coronatijden. Gent maakte in samenwerking met de Vereniging van Gentse Moskeeën communicatiemateriaal (www.gent.be), vertaald in zeven talen, met ook meertalige flyers en korte video's. Op www.watwat.be/corona vinden jongeren antwoorden en doorverwijzingen naar hulplijnen als dat nodig is.

Sabine Van Cauwenberge

Tot 24 mei Federale prijs armoedebestrijding

Deze federale prijs zoekt dit jaar projecten of organisaties die *innovatieve oplossingen voor kinderarmoede* aandragen die tegelijk ook versterkend en overdraagbaar zijn. Van de negen genomineerde projecten of organisaties wordt een kortfilm gedraaid, elke laureaat ontvangt bovendien 10.000 euro en een trofee.

www.prijs2020.be

STEFAN DEWICKERE

STEFAN DEWICKERE

STEFAN DEWICKERE

Recyclageparken weer open

Vanaf 7 april gingen de recyclageparken van gemeenten en afvalintercommunales weer open. Voor de VVSG een goede zaak, want veel burgemeesters en hun inwoners waren vragende partij. Vanwege het besmettingsgevaar en om het personeel zo nodig in te zetten voor de huis-aan-huisinzameling waren de recyclageparken sinds 17 maart gesloten. Ook na 7 april bleven bezoekers uiteraard de veiligheidsmaatregelen respecteren en de instructies opvolgen, belangrijk voor het welzijn van bezoekers en personeel. Bezoekers en parkwachter moesten minstens anderhalve meter afstand van elkaar bewaren. Omdat het aantal bezoekers beperkt werd, ontstonden er de eerste dagen lange wachtrijen.

Nathalie Debast

gepost

De voorbije jaren waren de zaadjes gratis te krijgen via de bibliotheek, de Kruidtuin en het stadskantoor. Omdat Leuvenaars dit jaar geen overbodige verplaatsingen mogen doen, verdelen we ze via deelnemende bakkers.

Schepen van Openbaar Groen Lalynn Waderna (sp.a) over de jaarlijkse bloemenzaadactie waarmee de stad Leuven en de provincie Vlaams-Brabant bijdragen aan een grotere bijenpopulatie – Het Laatste Nieuws 20 april

De stad is een voorbode van issues die wetenschappelijk maar ook maatschappelijk interessant zijn. Denk maar aan de omgang met de natuur in een stad, samenleven in diversiteit en sociale ongelijkheid. Als pedagogisch en wetenschappelijk project brengen we onze studenten ook naar de stad. Sommige professoren geven een heel semester les op een locatie die te maken heeft met hun vak.

VUB-rector Caroline Pauwels over Brussel – De Morgen 20 april

Kwetsbare mensen van wie er per definitie meer in steden geconcentreerd leven, zakken door corona nog verder op de sociale ladder. En als je op een kleine oppervlakte zonder tuin of terras leeft, is het tanden bijten om aan social distancing te doen. Dat vergt veel meer zelfdiscipline dan in een dorp. Achter de gevels van de stad spelen zich drama's af. (...) Bij het OCMW zien we ook een toeloop van mensen die we nooit eerder zagen. Mensen die in de horeca werken, in de creatieve sector, dagcontracten, uitzendkrachten. Zij vallen nu tussen de mazen van de steunmaatregelen.

Tom Meeuws (sp.a), schepen van Sociale Zaken in Antwerpen – De Tijd 18 april

Dat het stadsbestuur zijn rekening voor de komende jaren opnieuw moet maken, staat nu al vast. Maar hoe de coronaput zal worden opgevuld, is nog een groot vraagteken. 'De komende weken, maanden en misschien wel jaren zullen de financiële gevolgen duidelijk worden.

Rudy Coddens (SP.A) schepen van Financiën in De Standaard, 18 april

Van de logistieke medewerkers tot de kinesist, iedereen is enorm flexibel en springt in waar het nodig is. We weten heel goed wat we aan elkaar hebben, de samenhang tussen het personeel is groot. Maar iedereen heeft wel eens een slechte dag, of een moeilijk moment. Ik hoop echt dat ik nooit nog zo'n epidemie moet meemaken.

Connie Depotter, directrice van woonzorgcentrum 't Ponton in Oostende – De Morgen 18 april

Corona: dossier crisiscommunicatie

Kortom, vereniging voor overheids- en socialprofit-communicatie, bundelde sinds de start van de coronacrisis op haar website inspirerende initiatieven en materiaal voor crisiscommunicatie. Zo groeide organisch een open dossier, dat nog steeds wordt aangevuld en ook na de coronacrisis van nut zal blijven. Communicatieverantwoordelijken van lokale besturen vinden er nuttige verwijzingen, instrumenten en voorbeelden, en kunnen er praktijken en expertise met elkaar uitwisselen over alle aspecten van zowel externe als interne communicatie.

www.kortom.be

Levensbeschouwing en corona: brochure

'Social distancing' tijdens een epidemie heeft een bijzondere impact op het beleven van de verschillende levensbeschouwingen. Aan de vooravond van de start van tal van levensbeschouwelijke feesten maakte het Agentschap Binnenlands Bestuur de brochure 'Organisatie levensbeschouwelijke feesten tijdens coronamaatregelen'. De paasvieringen zijn al enige tijd achter de rug, andere vieringen zoals de Ramadan zijn net begonnen. De brochure informeert en inspireert hoe lokale besturen in dialoog met hun geloofsgemeenschappen en hun lokale verenigingen de beleving van de feesten kunnen faciliteren. Volgende aspecten komen aan bod:

- De beleving en viering van de levensbeschouwelijke feesten
- Gebruikelijke familie- en vriendenbijeenkomsten bij levensbeschouwelijke feesten
- Winkelen bij de lokale middenstand
- Handhaving

lokaalbestuur.vlaanderen.be, zoek 'levensbeschouwelijke feesten'

Nieuwe dilemma's door coronapandemie

De filosofen Alexander De Waele en Julien Topal analyseren in video's de dilemma's die tijdens de coronacrisis zijn opgedoken. Sinds half maart worstelen lokale besturen immers met nieuwe lastige vraagstukken waarop met even goede argumenten verschillende antwoorden mogelijk zijn. Het is moeilijk beslissen wat 'juist' is om te doen. De VVSG en Diverscity hebben deze veel gestelde vragen gebundeld en voorgelegd aan deze twee filosofen, gespecialiseerd in het ondersteunen van overheidsorganisaties hoe ze het beste met moreel netelige kwesties omgaan.

Alexander De Waele en Julien Topal stellen zich telkens dezelfde vraag: wanneer wordt er, in deze concrete situatie, voldoende rekening gehouden met de rechten, belangen en wensen van alle betrokkenen? Ze zetten de rechten en belangen die in de voorliggende situatie spelen op een rijtje, en wegen ze tegen elkaar af.

BURGERZIN

Spreek ik als burger anderen aan over het niet respecteren van de maatregelen?

OPVANG EN BESCHERMING

Moeten we als overheid in opvang voorzien voor dak- en thuislozen, ook als er te weinig beschermend materiaal is?

VERPLICHTE OPVANG

Mag je als overheid van dak- of thuislozen eisen om naar de opvang te gaan?

TELEWERKEN

Op welke manier kunnen we medewerkers controleren die thuis telewerken?

VERPLICHTEN KINDEROPVANG ZORGMEDEWERKER

Kan ik mijn medewerker verplichten tot kinderopvang als het opnemen van verlof de enige andere optie is?

ALS WOON-ZORGCENTRUM ZELF KINDEROPVANG ORGANISEREN?

Zijn we niet beter af als wij als woon-zorgcentrum zelf de kinderopvang organiseren?

KINDEROPVANG VOOR ZORGPERSONEEL EISEN VAN DE GEMEENTE

Mogen we van de gemeente eisen dat ze kinderopvang voor het zorgpersoneel organiseert?

AANSPRAKELIJK BESMETTING BEWONER

Wie draagt welke verplichting om besmetting te voorkomen – in deze context van tekorten en overmacht?

HULP WEIGEREN BIJ TEKORT AAN BESCHERMEND MATERIAAL

Mag een woon-zorgcentrum de opname van een oudere, besmet met het coronavirus, weigeren bij de afwezigheid van beschermend materiaal?

MEDEWERKERS BESCHERMENDE MASKERS ONTZEKKEN

Mag ik als werkgever mondklappers weigeren aan medewerkers die met niet-besmette mensen werken?

In de loop van de volgende maanden verschijnen via deze link regelmatig nieuwe videobesprekingen van andere dilemma's.

vvsg.be/kennisitem/vvsg/wat-is-juist-in-tijden-van-corona

#IedereenZiA

Sinds de uitbraak van COVID-19 zijn de zorgdiensten van de lokale besturen meer dan ooit in actie. Overal geven medewerkers het beste van zichzelf met een ongelooflijke gedrevenheid en een warm hart. De VVSG is trots op de zorg die de lokale besturen bieden. Ook nu het allesbehalve evident is, garanderen ze zorg op ieders maat. Hun onvermoeibare inzet en vakkundigheid maar ook de solidariteit tussen burgers maakt de wereld, de gemeente en de buurt echt mooier.

Om de twee jaar reikt de VVSG de Zorg In Actie-prijs uit om de creativiteit en inzet van lokale besturen voor goede thuis- en ouderenzorg te belonen. Normaal kan maar één initiatief de ZiA in de wacht slepen. Maar in deze uitzonderlijke periode is het onmogelijk om uit alle acties één winnaar te kiezen. Daarom besloot de VVSG om alle zorgdiensten van de lokale besturen in de bloemetjes te zetten. Dit jaar is #IedereenZiA! Want dankzij hun moed en doorzettingsvermogen blijven mensen de zorg krijgen die ze nodig hebben.

.....
Iris De Mol

De dienstverlening in het vizier

GSJ advocaten deelt haar kennis

Onze samenleving is complex en voortdurend in beweging. Voor lokale besturen die voortdurend streven naar een betere dienstverlening, biedt dit opportuniteiten en uitdagingen. Vernieuwende zorg- en welzijnsconcepten, personeels- en organisatieontwikkelingen en de opkomende digitalisering en innovatieve technologieën zijn slechts enkele voorbeelden.

GSJ advocaten staat ten dienste van alle maatschappelijke dienstverleners die nood hebben aan een degelijke juridische ondersteuning en zijn bijzonder geplaagd om ook u bij complexe aangelegenheden bij te staan. Onze advocaten beschikken over de juiste kennis en expertise om u op juridisch vlak te begeleiden en adviseren. Samen met u gaan wij dan ook steeds op zoek naar de beste oplossing.

 GSJ advocaten

Borsbeeksebrug 36, 2600 Antwerpen
T +32 (0)3 232 50 60 • info@gsj.be

WWW.GSJ.BE

Bart Julliams

Schepen
Geel

Bart Julliams, schepen in Geel, kreeg het estafettestokje van zijn Vilvoordse collega Jo De Ro om een vragenlijstje à la Proust te beantwoorden. Aan het eind geeft hij het door aan een andere lokale politicus, van een andere partij en ver van zijn woonplaats.

Wat betekent het schepenambt voor jou? Politiek gaat over dienstbaarheid aan het algemeen belang, aan de toekomst. Proberen stappen te zetten in de juiste richting, op een professionele manier, gestoeld op feiten. Het is een job, een beroep, geen roeping gestoeld op emotie, maar zeker wel een passie om iets ten goede te veranderen.

Wat was je eerste politieke daad (in de ruimste betekenis)? Het schrijven van een brief voor mijn oude buurvrouw op mijn kot in Brussel in het kader van de taalproblematiek in een Brussels ziekenhuis.

Kom je uit een politiek nest? Mijn oom is heel zijn leven politiek actief geweest als kabinetschef of directeur van een politieke studiedienst. Hij heeft me niet in de politiek geloodst, maar me wel indirect richting gegeven. Van hem heb ik geleerd dat je altijd te weinig weet, dat er altijd nog een boek is dat je had moeten lezen, dat feitenkennis en zin voor de oorsprong van de dingen belangrijk zijn.

Wat zie je als je grootste prestatie? Op het Beleidsplan Ruimte voor de stad Geel, het eerste in Vlaanderen, ben ik trots. Ruimtelijk beleid heeft zo'n grote impact op samenleven, milieu, economie, maar ook klimaat. Dit grootschalig plan houdt daar rekening mee en het werd unaniem goedgekeurd in de gemeenteraad.

Neem je het ambt mee naar huis? Ja, jammer genoeg voor mijn huisgenoten wel. Ik kan moeilijk de knop omdraaien. Ik heb veel technische dossiers waar een feitelijk juridisch verhaal botst met een menselijk verhaal. Daar lig ik wakker van.

Heb je vrienden in de politiek? Ja, al is dit niet altijd gemakkelijk, dat komt door onze participatie. Je moet moeite doen om een collega van een andere partij los te zien van standpunten van diens partij en omgekeerd. Toch heb ik vriendschappelijke banden met mensen van andere 'kleuren' en zeker ook van de eigen partij. In het bedrijfsleven is dit niet zo anders.

Met wie overleg je het eerst als je een belangrijke politieke beslissing moet nemen? Dat hangt van de aard van de beslissing

af. Ik heb een vrij goede band met een aantal van mijn collega's en we leggen elkaar te nemen beslissingen voor. Het klinkt misschien fraaier als ik zou zeggen 'mijn vrouw', maar die houdt me gewoon recht.

Wat vind je zelf je meest uitgesproken positieve eigenschap? Ik blijf ervoor gaan, ik geef niet snel op.

Welke eigenschap bij jezelf betreur je het meest? Ik geraak gefrustreerd wanneer zaken door allerlei redenen hun doorgang niet vinden.

Welke eigenschap waardeer je het meest bij een oppositiedid? De wil om echt samen te werken. Dat is trouwens ook hoe ik me probeer op te stellen tegenover de oppositie.

Met welke historische figuur identificeer je je het meest? Identifieren? Misschien de jonge Octavianus, van eerder 'bescheiden' komaf, die de kans krijgt dingen te verwezenlijken in politiek Rome.

Wie zijn je huidige helden? Onze leerkrachten – en nee, ik ben geen schepen van Onderwijs. Zij hebben als taak de jongeren de juiste bagage mee te geven in een wereld die bijna dagelijks verandert. Daarbij moeten ze zich staande houden tegenover steeds meer verwachtingen, ouders, leerlingen en een zeer beweeglijke samenleving.

Waar zou je nu het liefste zijn? Ergens in een bos, joggend met het gezin.

Welk woord of welke zin gebruik je te vaak? Geen idee?

Wat is je meest gekoesterde bezit? Mijn gezin.

Wat is volgens jou de diepste ellende? Onmacht.

Wat is je favoriete bezigheid? Rondkuieren in de tuin en daar allerlei nuttige en onnuttige werkjes uitvoeren.

Ga je nog af en toe op café in de gemeente? Weinig. Ik ben eerder een doe-mens. Ik ga liever naar activiteiten van allerlei verenigingen.

Wat is je motto? Behandel anderen zoals je zelf behandeld wilt worden.

Aan wie geef je de estafettestok door? Graag aan Tom Lacres, schepen in Sint-Laureins.

STEFAN DE WIT/REBE

'Vroeger was de ambtenaar de expert, de persoon die alles altijd beter wist, van de zorg tot de inrichting van de stad. Nu moeten professionals openstaan en luisteren. In plaats van experts zijn ze coach en facilitator van de organisatie.'

Alle motivatie en inzet gebruiken

Lokale overheden willen de mondige en handige burgers in hun stad of gemeente betrekken bij het verbeteren van de dienstverlening. Maar hoe en wanneer engageer je hen en wat mag je dan effectief verwachten? 'Omdat de concepten inspraak, participatie en coproductie voortdurend door elkaar worden gehaald en iedereen de termen op een andere manier gebruikt, is het tijd voor helderheid,' zegt professor **Trui Steen** die vooral geïnteresseerd is in hoe je mensen motiveert om participatief of coproductief te zijn.

Trui Steen:
'In plaats van het bestaande systeem in vraag te stellen kun je het innoveren, completeren. Om het vertrouwen opnieuw te doen groeien kun je mensen meer laten participeren. Hierdoor nemen het geloof en het vertrouwen in de lokale democratie toe.'

Als hoogleraar bestuurlijke organisatie van de overheid en coproductie van publieke diensten aan het Instituut voor de Overheid van de KU Leuven doet Trui Steen al acht jaar onderzoek naar coproductie. Naar aanleiding van het labo lokale burgerparticipatie is het hoog tijd om haar te vragen wat het verschil is tussen coproductie en burgerparticipatie.

Trui Steen: 'Bij participatie gaat het vaak over inspraak aan het begin van de beleidscyclus, terwijl ik bij de coproductie van het beleid vooral onderzoek hoe je als overheid burgers betrekt bij de uitvoering van de dienstverlening of het beleid.'

Maar jij bekijkt het dus niet als burger?

'Als bestuurskundige onderzoek ik vooral de werking van de overheden. Een van mijn onderzoeken behandelde de motivatie van de ambtenaar. Waarom kiest iemand ervoor om bij de overheid te werken? Meestal wil zo iemand meespelen in het algemene beleid, zich breder inzetten voor de lokale gemeenschap. Van daaruit stelde ik de vraag of dit ook voor burgers het geval kan zijn. Zij geraken als gebruiker bij een bepaalde dienstverlening betrokken en zien in dat die dienstverlening voor zichzelf en andere gebruikers beter kan.'

STEFAN DEWICKERE

'Wat mensen motiveert om participatief of coproductief te zijn, is een van de eerste lijnen in mijn onderzoek. Ik kijk dus niet alleen naar burgerinitiatieven, maar ook naar wat lokale besturen zelf belangrijk vinden om mensen te kunnen engageren. Daarvoor moet je inzicht krijgen in wat burgers motiveert. Een tweede element is de capaciteit van de burgers. Niet iedereen heeft dezelfde capaciteiten of een gelijkaardig zelfvertrouwen om iets te betekenen in of voor de lokale omgeving, niet iedereen vertrouwt er voldoende op dat het lokale bestuur naar hen zal luisteren en iets met hun bijdrage of inbreng zal doen. Het derde element is de geboden kans. De rol van lokale besturen en ambtenaren is iets te kunnen doen met deze capaciteit van mensen. Dat is de rol van de professional in de organisatie. Vroeger was de ambtenaar de expert, de persoon die vanuit de eigen opleiding en ervaring alles beter wist, van de zorg tot de inrichting van de stad. Nu wordt professionals gevraagd om open te staan en te luisteren. In plaats van experts zijn ze coach en facilitator van de organisatie. Ze ondersteunen en halen de expertise uit de mensen. Was een ambtenaar vroeger vanuit zijn opleiding de expert, nu is de burger vanuit zijn ervaring de expert. De rol van de ambtenaar bestaat er nu in te luisteren en die nieuwe expertise vanuit de ervaring van de bevolking mee te nemen.'

'De rol, het functioneren van ambtenaren verandert dus. Wat motiveert hen om dit te doen? Het belangrijkste is dat de organisatie, het lokale bestuur dus, de ambtenaar ondersteunt. Dit hangt af van de organisatiecultuur, de aanmoediging vanuit de politiek. Maar het moet ook structureel gebeuren, bijvoorbeeld samenwerking met gebruikers inbedden in de evaluatie van ambtenaren. In plaats van de dingen zelf te doen zal de ambtenaar moeten samenwerken met burgers. Soms komen dan de drempels hoog te liggen, zo zijn ambtenaren bang dat hun bureaucratie overbelast

zal geraken, ze vrezen dat de procedures zullen oplopen. Deze drempel kan reëel zijn maar kan ook in hun hoofd zitten, ook als hij er in de feiten niet is.’

Levert die samenwerking volgens het onderzoek een positieve bijdrage?

‘Ja, echt wel. De kwaliteit van de dienstverlening zelf verbetert, de diensten beantwoorden hierdoor meer aan wat mensen nodig hebben. Bovendien is dit efficiënter, want als je dienstverlening beter beantwoordt aan de behoeften van de bevolking door hun tijd mee te gebruiken, kun je meer doen met hetzelfde aantal ambtenaren. Denk aan de bermmeesters, of de meters en peters van speelpleintjes die mee instaan voor het onderhoud. Een groendienst is vaak te klein om alle bermen en speelpleintjes te onderhouden, dat onderhoud kun je efficiënter doen als je de burgers activeert.’

‘Daarnaast kan burgerparticipatie een abstractere positieve bijdrage leveren en dat is in de verbetering van de democratische werking. Nu klinkt de vraag of de representatieve democratie in crisis is. In België bestaat de stemplicht maar mensen haken af, ze komen niet opdagen of stemmen blanco. Dat hangt samen met de polarisatie tussen de partijen en tussen de mensen, en het vele fake news op sociale media. Volgens dit discours is er nog weinig vertrouwen over in de representatieve democratie. Maar volgens onderzoek blijkt dat deze vorm van democratie helemaal niet zo ernstig in crisis is dat radicale verandering nodig is, zoals het doorvoeren van een loting van burgers in plaats van verkiezingen. Mijn idee is dat je ook met aanvullingen kunt werken. In plaats van het bestaande systeem radicaal in vraag te stellen kun je het innoveren, completeren. Om het vertrouwen opnieuw te doen groeien kun je mensen meer laten participeren. Hierdoor neemt het geloof en het vertrouwen in de lokale democratie toe. Al blijven er nog een aantal vraagstukken over, zoals of burgerparticipatie inclusief genoeg is. Door tegelijk aan empowerment te werken kun je mensen meenemen. Toch moet je de vraag blijven stellen of dat ook lukt voor de meest kwetsbare groepen die het niet evident vinden om te participeren.’

Omdat vooral blanke mannen hun mond open durven te doen?

‘Bij bepaalde vormen van participatie zie je vooral de witte middenklasse opdagen. Vooral op discussiefora zijn hoogopgeleide mannelijke vijftigplussers actief. Maar participatie gaat verder dan dat. Het is anders bij de speelpleintjes en de mantelzorg, of bij de gemeenschapopbouw in uitdagingswijken waar mensen geëngageerd geraken vanuit hun eigen precaire positie. Mensen werken op veel vlakken samen met de lokale overheid. Telkens moet je je afvragen of het inclusief genoeg is, en breed genoeg.’

‘Een derde positief effect dat je met burgerparticipatie kunt nastreven, kan de concrete rol van de overheid en de samenwerking zijn. Dan gaat het niet per se om het democratische gehalte maar om een andere band met het lokale bestuur, het er dichter bij staan.’

Mensen, de burgers maar ook de ambtenaren, hebben telkens een andere verwachting?

‘Juist. Bovendien kunnen verwachtingen botsen. Dat is niet alleen bij het gekende nimby(not in my backyard)-effect. Ook binnen publieke waarden bestaan er spanningen. Zo kan het breed engageren van mensen een spanning opleveren, omdat de inzet niet efficiënt wordt aangewend. Als een lokaal bestuur bijvoorbeeld ouderen uit de eenzaamheid wil halen door hen met een app te laten samenkomen, of als het een ruilsysteem tussen mensen wil ondersteunen, dan treedt er een spanning op tussen het openstaan voor nieuwe mensen versus de efficiëntie. Zo zagen we in een project waarbij het de bedoeling was om veel meer mensen aan te spreken, dat dit woog op de kwaliteit, omdat de groep groter en afstandelijker werd. In dat project werd hier echt mee geworsteld. Als je veel probeert te bereiken, moet je soms keuzes maken. Maar ook hier moet je inclusief zijn! Bepaalde mensen of groepen uitsluiten ligt met reden heel gevoelig.’

‘Veel burgerparticipatie dient om het vertrouwen in de overheid terug te winnen, maar ook dan loop je risico's. Als je bijvoorbeeld langdurig werklozen activeert om hen meer te betrekken bij de integratie op de arbeidsmarkt en om hun vertrouwen in de instanties te helpen verhogen, kan de uitkomst zeer gemengd zijn. Zo kun je ervoor kiezen de mensen voor je te winnen die het gemakkelijkst te activeren zijn en die al het meest vertrouwen hadden, maar dan riskeer je dat de andere groep nog meer vertrouwen verliest, zodat je die nog moeilijker meekrijgt. Of je riskeert een ‘afbreukrisico’ bij burgers die participeren vanuit een hoog vertrouwen in het bestuur. Als het dan verkeerd loopt, ben je hun vertrouwen kwijt.’

‘De les is dat je moet kijken hoe mensen zich engageren, dat je ook niet alleen de gemakkelijkst te engageren burgers mag proberen te bereiken om grote winst te boeken. Daarnaast moet je de verwachtingen goed managen, want je kunt niet al hun bezorgdheden meenemen. In elk geval is het positief dat het gebeurt, want dit kweekt vertrouwen maar het is niet evident.’

Trui Steen:
'De enen willen tijdens een debat door de overheid gehoord worden, anderen willen iets concreets doen. En ook bij die anderen is er variatie in de intensiteit dat ze iets willen doen.'

Moet je mensen al absoluut van bij het begin van iets betrekken?

'Dat hangt ervan af. En moeten dat tijdens het verloop van de gehele beleidscyclus dezelfde mensen blijven? Tijdens hoorsessies over de aanleg van een pleintje wil je horen wat mensen willen, maar je hebt ook mensen die liever iets doen, zoals het onderhoud achteraf, of die zich op nog een andere manier willen inzetten. Het hangt ook af van hun motivatie en van hun zelfvertrouwen. De enen willen tijdens een debat door de overheid gehoord worden, anderen willen iets concreets doen. En ook bij die anderen is er variatie in de intensiteit van hun inzet. Sommigen worden graag zeer ad hoc aangesproken, zij willen graag eens een vraag beantwoorden in een referendum bijvoorbeeld, terwijl anderen in een burgerkabinet willen zeten na loting en geïnformeerd een advies willen geven. Het eerste is eenmalig, het laatste is een traject en dus tijdsintensief.'

'Als lokaal bestuur kun je eenmalig samenwerken met mensen. Je laat hen participeren bij de herinrichting van het marktplein. Maar als stad of gemeente kun je hen ook stelselmatig bij het beleid betrekken. Bij de meeste gemeenten stopt het misschien na de inspraakronde voor het meerjarenplan. De volgende jaren zullen we ondervinden of ze nog meer samen met de burgers zullen doen.'

Heeft het voor gemeenten nog zin hun adviesraden te behouden?

'Het is niet omdat je een crisis hebt in je representatieve democratie dat je alles moet afschaffen. Je

STEFAN DEWICHERE

moet je representatieve democratie wel aanvullen en verstevigen. We hebben een lange traditie met adviesraden en participatie van het middenveld. Het is geen of-of-verhaal, het middenveld blijft belangrijk voor de samenleving, ook in de adviesraden, terwijl individuele burgers tegelijk meer aangesproken worden.'

Als niet-verkozen burgers aan het beleid participeren, wat doet de gemeenteraad dan nog?

'In mijn onderzoek ben ik daar tot nu toe niet mee bezig geweest. Ik bekijk vooral de werking van de administratie. Maar de rol van de gemeenteraad is uiteraard belangrijk, zeker als je de representatieve democratie niet opzij wilt schuiven. Het kan een schakel zijn in verbinding en versterking. Het is niet door meer burgerparticipatie dat je de klassieke democratische werking opzij zet of niet verder kunt verbeteren.'

Als burgerparticipatie zich op een continuüm bevindt van inspraak tot coproductie, onderzoeken jullie dan wanneer je welke vorm als lokale overheid het best gebruikt?

'In het onderzoek zullen we een aantal vormen bestuderen. Ten eerste het **Right to Challenge**, de burgers hebben het recht de overheid uit te dagen zoals dat al in veel Nederlandse en Engelse gemeenten gebeurt. In die landen zit daar een besparingslogica achter verscholen, bijvoorbeeld omdat de zorg er werd gedecentraliseerd zonder extra financiële middelen te voorzien voor de lokale besturen. Steden en gemeenten moesten meer doen zonder dat ze er extra geld voor kregen. **Right to Challenge** kan taken voor een deel overnemen. Als we lessen willen trekken voor Vlaanderen, dan mag deze logica niet overheersen. Maar als mensen denken dat ze iets beter kunnen dan het nu door medewerkers van een lokaal bestuur gebeurt, denk

aan het beheer van een sporthal, een lokaal dienstencentrum of een pleintje, dan kunnen ze het lokale bestuur uitdagen. Lukt dat in het buitenland of lukt dat niet? En wat dan met de duurzaamheid of zekerheid van dienstverlening? Dat proberen we nu beter in kaart te brengen.’

‘Ten tweede zullen we het **burgerkabinet** onderzoeken. In Ierland heeft dat gewerkt in verband met de abortuswetgeving, in IJsland voor het herschrijven van de grondwet. In Vlaanderen had je de G1000, Gent kende een evaluerend burgerkabinet naar aanleiding van het circulatieplan. Op basis van die evaluatie zijn er aan het circulatieplan aanpassingen gebeurd. Toch was het wat teleurstellend, omdat uit een breed palet mensen waren geloot waarvan een aantal na enkele vergaderingen afhaakten. Dat kwam wellicht doordat zij zich kandidaat hadden gesteld uit onvrede met bijvoorbeeld één bepaald aspect van het plan. Dat zijn niet de mensen die zich langdurig willen engageren.’

‘Om tot adviezen te komen na een discussie moet je die uitgelote mensen goed informeren. Burgers kunnen aan het begin van de beleidscyclus met een burgerkabinet beleid maken, het beleid kun je door burgers laten uitvoeren met right to challenge en nog verder in de beleidscyclus kun je burgers een evaluatie laten maken of feedback laten geven zoals dat in Gent is gebeurd.’

‘Ten derde bestuderen we **e-democracy**. Er komen almaar meer tools op de markt, welke ondersteunen het best bij de verschillende vormen van participatie? Wat zijn de pro's en de contra's? Digitale tools maken het mogelijk dat veel mensen op een eenvoudige wijze kunnen participeren. Toch is het verrassend hoe weinig dit volgens onderzoek gebeurt. Ik denk aan een app voor deelfietsen. Het coproductie-aspect zit erin dat je als gebruiker de

problemen rapporteert, zo kun je een actieve bijdrage leveren aan het verbeteren van de stedelijke dienstverlening. Omdat mensen al de app kunnen gebruiken om de fiets te lenen, zou je verwachten dat ze vlot zouden rapporteren. Slechts acht procent gebruikte de app, nog minder gebruikten hiervoor de website of e-mail. De overgrote groep rapporteerde nog steeds via het loket of de telefoon. Ook al heb je een systeem met goede software voor e-participatie, toch kan het gebeuren dat teleurstellend weinig mensen het gebruiken. Nu vragen we ons af of meespeelt dat mensen, naar gelang van de gebruikte tool, er meer of minder op vertrouwen dat er met hun opmerking iets zou gebeuren.’

‘De digitale tools worden dus minder gebruikt dan je zou verwachten. En dit is ook een vraag over de digitale kloof. Heb je alle groepen mee? Of zijn er bepaalde groepen die onzeker zijn bij het gebruiken van digitale tools en voor wie het belangrijk is dat je ook nog steeds via de traditionele kanalen kunt rapporteren. Voor mensen blijft bovendien veel onduidelijk. Dikwijls is het systeem in handen van een privébedrijf en burgers delen informatie in het volste vertrouwen. Maar van wie zijn de data daarna? Wat betekent dit voor de privacy?’

‘Ten vierde is er de **burgerbegroting**. Hierover bestaat al veel kennis en steden als Antwerpen en Gent hebben er ervaring mee. Ook steeds meer kleinere gemeenten proberen dat nu te doen en dat is mooi.’ ■

MARLIES VAN BOUWEL IS HOOFDREDACTEUR VAN LOKAAL

Labo lokale burgerparticipatie

Professor Trui Steen zal samen met de lokale besturen, de VVSG en de Wakkere Burger de effecten van the Right to Challenge, het burgerkabinet, e-democracy en de burgerbegroting bestuderen.

Omdat de lokale besturen op dit moment hun handen vol hebben met de maatregelen betreffende de coronacrisis gaan de VVSG en de partnerorganisaties alvast online aan de slag in de loop van april en mei. De VVSG heeft een inventaris gemaakt van 150 Vlaamse praktijken burgerparticipatie, de KULeuven heeft een analyse klaar om de praktijken te analyseren. Onder begeleiding van Karolien Dezeure is de eerste fysieke samenkomst van het labo voorzien in juni of september.

De ledenvergadering in december zal gewijd zijn aan de klimaattafels en de lokale burgerparticipatie.

Volg de stand van zaken verder op via www.vvsg.be en in het volgende nummer van Lokaal.

Gemeenteraden voor het eerst digitaal

In de meeste gemeenteraadszalen is er niet voldoende plaats om anderhalve meter afstand te bewaren. Veel gemeenten en steden hebben de zittingen van de tweede helft van maart dan ook afgelast om het coronavirus niet verder aan te wakkeren. In Gent op 23 maart en in Mechelen op 30 maart vergaderden de gemeenteraden wél, voor het eerst digitaal, zij het met een beperkte agenda. Andere steden en gemeenten volgen, Aalst bijvoorbeeld.

Eerst heeft Gent voor de gemeenteraadsleden een testmoment gehouden, op zaterdag 21 maart om tien uur. 'Iedereen kreeg in Microsoft Teams een uitnodiging voor een fictieve gemeenteraad en zat op tijd aan zijn laptop. Collega's van Digipolis en de dienst Bestuursondersteuning stonden klaar om te helpen en om na de sessie nog extra ondersteuning te bieden. Voor de gemeenteraad van maandag 20 april die om 19 uur begint, vraag ik sommigen al om 18.30 uur in te loggen. In een gemeenteraad zitten mensen van alle generaties, we moeten zorgen dat alle 53 raadsleden echt om 19 uur klaar zitten,' zegt gemeenteraadsvoorzitter Zeneb Bensafia. In Mechelen heeft gemeenteraadsvoorzitter Fabienne Blavier Microsoft Teams eerst met twee ambtenaren uitgetest. 'Daarna hebben we bij alle raadsleden twee keer een half uur in de agenda's geblokkeerd, dan konden ze

inbellen en leerden we hun ook de tips en tricks van Teams, zoals je achtergrond veranderen of vervagen.' Ook Aalst heeft zich goed voorbereid, met eerst drie testmomenten waarin de 43 raadsleden met Teams konden oefenen.

Duidelijke afspraken

In Mechelen werden vooraf duidelijke afspraken gemaakt. Fabienne Blavier: 'Van de 43 raadsleden zie je er telkens maar vier in beeld, de rest staat onderaan met een bolletje vermeld. Wij hadden afgesproken dat enkel de fractieleiders het woord zouden vragen en dat via de chatfunctie, tenzij iemand al voor de gemeenteraad aangaf bij welk punt hij of zij nog iets wilde zeggen. Er zijn zeker verbeteringen mogelijk. Zo gaan we vanaf nu de chatfunctie enkel nog maar gebruiken als iemand het woord wil. Tijdens de gemeenteraad bespraken we bij zonsondergang het agendapunt van de nieuwe stadsbio-

scoop Lumière, terwijl we collega Koen Anciaux ondertussen in het donker zagen zitten. Op de chat werden daar natuurlijk grapjes over gemaakt. In de toekomst moeten we daar strikter op toekijken, want die mopjes leiden je erg af.'

Gent heeft zelfs een leidraad opgesteld, ook voor de commissievergaderingen. Zeneb Bensafia: 'Zo staat het voor iedereen op papier dat de gsm's op stil moeten, dat de microfoon gedempt wordt als je niet aan het woord bent en dat je vooraf moet aangeven op welke punten je wilt tussenkomen. Als we dan aan dat desbetreffende punt zijn, stopt de commissievoorzitter en geeft al meteen het woord. Als iemand daarop een antwoord of wederwoord wil geven, typt hij of zij 'woord' in de chatfunctie en dat ziet iedereen dan meteen. Het gaat redelijk makkelijk. Maar 53 raadsleden, dat vergt discipline. Daarom bereid ik sowieso al elke

David Coppens:

'De zitting werd door IT live gestreamd. Het publiek kreeg hetzelfde scherm te zien als de IT-medewerkers, zelfs de presentatie van de ambtenaar. Voor het publiek was de chat niet te zien, ze hoorden het wel als ik iemand het woord gaf.'

Fabienne Blavier:
‘De hele gemeenteraad duurde maar twee uur, terwijl we normaal pas na middernacht gedaan hebben, maar ik heb gemerkt dat het onmogelijk is om vier tot vijf uur via een scherm deftig te vergaderen en tegelijk de chatfunctie in het oog te houden.’

maand de gemeenteraad voor met het Bureau dat bestaat uit alle fractieleiders, de burgemeester, eventueel de bevoegde schepen en de ondervoorzitter en voorzitter van de gemeenteraad. We spreken het thema van het actualiteitsdebat af, vervolgens de OCMW-raad en dan de gemeenteraad. In het Bureau wordt alles unaniem beslist.’

In Aalst hebben ze voor een deel het draaiboek van Gent afgekeken. ‘Maar bij ons staat er ook een telefoonnummer van de helpdesk in, zodat een raadslid met problemen kan bellen om opnieuw in Teams te geraken,’ zegt raadsvoorzitter David Coppens die net zoals zijn twee collega-raadsvoorzitters zijn pet afdoet voor de eigen stedelijke dienst IT en Bestuursondersteuning.

Vlot verloop

Voor Fabienne Blavier verliep de eerste digitale gemeenteraad vlot. ‘In maart hadden we een beperkte agenda, de partijen konden geen extra agendapunten toevoegen of om een actualiteitsdebat vragen zoals ze normaal wel kunnen. Nu waren het een twintigtal punten. Bij de start heeft burgemeester Alexander Vandersmissen een stand van zaken gegeven over de aanpak van de coronacrisis en wat er nog op de plank lag. Daarop heeft de oppositie ingespeeld, er was dus toch een kort debat.’

‘De gehele gemeenteraad duurde maar twee uur, terwijl we normaal pas tussen middernacht en een uur gedaan hebben, maar dan bespreken we ook gemakkelijk tachtig agendapunten en zijn er meestal twee actualiteitsdebatten. Ik heb gemerkt dat het onmogelijk is om vier tot vijf uur via een scherm deftig te vergaderen en tegelijk de chatfunctie in het oog te houden.’ Volgens

Fabienne Blavier vergt het discipline om een actualiteitsdebat in goede banen leiden: ‘Elke fractie krijgt vijf tot tien minuten de tijd om haar punt te maken en daarop spelen de andere fracties en het college in, vervolgens krijgt de indiener opnieuw het woord. Vooraf weet je niet wat persoon x gaat zeggen en het duurt algaauw een uur.’ In Gent duurt een gemeenteraad doorgaans twee avonden. Zeneb Bensafia: ‘Eind april zal dat ook zo zijn, in maart was het maar één avond met een beperkte agenda. Eind april doen we het min of meer op een normale manier. Dat zullen we toch proberen. Vorige maand werden vijftig punten uitgesteld, daarvan gaan we er nu zo’n dertig weer aan de agenda toevoegen, de overige uitgestelde punten zijn dan voor mei en juni. Normaal beginnen we met een actualiteitsdebat dat algaauw twee uur duurt, maar dat hebben we in maart niet gedaan, nu zal dat debat over corona gaan en over de maatregelen die zijn genomen.’ Normaal is er vóór de raadszitting een vragenuurtje van 18 tot 19 uur waarvoor de 53 raadsleden vijf vragen per fractie kunnen indienen, nu zal dat er maar één per fractie zijn. ‘We kijken ook nog of elke fractie een onbeperkt aantal interpellaties kan doen of dat we het tot eentje per fractie zullen beperken of misschien zelfs geen want we hebben opnieuw een actualiteitsdebat,’ zegt Zeneb Bensafia die altijd de raad en de commissies zo praktisch mogelijk probeert te benaderen. ‘Zo moet iedereen de technische vragen een week op voorhand naar het kabinet van de schepen sturen. Die antwoordt dan een dag vóór de commissie, zodat het tijdens de commissie niet over die technische zaken hoeft te gaan maar

we al een echt debat kunnen voeren, overzichtelijk, en zonder kakofonie. Ook worden altijd alle vragen gebundeld, zodat de schepen ze niet een per een beantwoordt maar samen en de rest niet zit te wachten tot wanneer hij aan de beurt komt.’

Op 14 april heeft de Aalsterse gemeenteraad een verenigde commissie gehouden met alle 43 raadsleden en nog een tiental ambtenaren. ‘Elk punt werd in de chat geplaatst en ik las het nog eens voor,’ zegt David Coppens die deze werkwijze apart met de fractieleiders nog eens had doorgesproken. ‘De ambtenaar kon zijn scherm delen om de presentatie te tonen, terwijl hij tegelijk de toelichting gaf. Had een raadslid een vraag, dan zette hij dat in de chat en ik liep het chronologisch af om de schepen, de ambtenaar of de burgemeester te laten antwoorden. We hadden veel coronamaatregelen waarvoor de burgemeester al besluiten had genomen en die nu een bekrachtiging moesten krijgen. Eigenlijk hadden we al een coronadebat van anderhalf uur. In totaal heeft de zitting drie uur geduurd. Ze werd door IT ook live gestreamd. Het publiek kreeg hetzelfde scherm te zien als de IT-medewerkers, zelfs de presentatie van de ambtenaar. Voor het publiek was de chat niet te zien, ze hoorden het wel als ik iemand het woord gaf. Gelukkig had ik twee schermen, eentje voor de chat en eentje voor de presentatie en de raadsleden.’

De stemming

Voor de hoofdelijke stemming heeft Fabienne Blavier in Mechelen vooraf alle namen van de raadsleden in een potje gedaan. ‘Aan het begin van de zitting haal ik er dan een papiertje uit. Met die naam beginnen we dan alfabe-

Zeneb Bensafia:

'Als het een besloten zitting is, dan moeten de collega's van Digipolis en de dienst Bestuursondersteuning goed opletten of mensen niet alleen uitgelogd zijn in Teams, maar ook uit de chatfunctie, omdat ze die anders kunnen volgen.'

tisch aan de stemming. Voor de fracties volg ik dezelfde volgorde als hoe de partijen in de fysieke gemeenteraad zitten. Tijdens de stemming heeft niemand de microfoon aan. Ik vraag dan aan de fractieleider wat ik voor haar of zijn partij mag noteren.'

In Gent gebeurt de stemming via de software met e-besluitvorming. Zeneb Bensafia: 'Voor de geheime stemming mochten we van Green Valley, de leverancier van de software, gratis gebruik maken van een stemmodule. Als er over een agendapunt moet worden gestemd of er wordt een stemverklaring gevraagd, opent een medewerker van de dienst Bestuursondersteuning de stemming en krijgen de raadsleden onmiddellijk een pop-up te zien waarin ze hun stem kunnen uitbrengen. Vervolgens zien we meteen op hetzelfde scherm, maar een ander dan dat van Teams, hoeveel mensen en wie precies voor of tegen hebben gestemd of zich hebben onthouden. Bij de geheime stemming is er ook zo'n pop-up, maar zien we het resultaat zonder de namen. Het geheim van de stemming wordt absoluut gegarandeerd. Als het een besloten zitting is, dan moeten de collega's van Digipolis en de dienst Bestuursondersteuning goed opletten of mensen niet alleen uitgelogd zijn in Teams, maar ook uit de chatfunctie, omdat ze die anders kunnen volgen. Voor de rest werken we toch ook op vertrouwen en op basis van de deontologische code.'

Aalst heeft op 21 april een eedaflegging en een geheime stemming, twee zaken die je niet in Teams kunt doen. 'Voor de gewone stemming geven de fractieleiders vooraf schriftelijk hun stem door aan de dienst Bestuursondersteuning en ik herhaal hun goed- of afkeuring of onthouding bij de

stemming. Als een fractie van gedachte verandert door de tussenkomsten, dan kan de fractieleider het woord vragen en lassen we een pauze in om de stemmen te hertellen,' zegt David Coppens. Voor de geheime stemming mag Aalst van ABB volgende procedure hanteren: de algemeen directeur stuurt een mail en krijgt een reply met voor of tegen of onthouding. Hij neemt bij wijze van spreken die individuele stem mee in zijn graf. David Coppens is er in elk geval gerust in dat het goed verloopt. Voor de eedaflegging zal hij samen met de algemeen directeur en het nieuwe raadslid naar het gemeentehuis komen. 'Daarvoor is er nu plaats genoeg. Terwijl het raadslid bij mij de eed aflegt, zal de directeur filmen en dat wordt live gestreamd.' Omdat het al op YouTube staat aangekondigd, lijkt deze gemeenteraad alvast een groot evenement te worden.

Openbaarheid van bestuur

Altijd kunnen de inwoners van Aalst achteraf de audiobestanden van de raadszittingen beluisteren op aalst.be, tijdens de gemeenteraad kan het publiek volgen via het eigen YouTube-kanaal. 'De pers heeft voor de commissie van half april geen aparte uitnodiging gekregen, maar ik hoorde van een journalist dat hij wel even heeft gekeken om er zeker van te zijn dat hij de echte gemeenteraad zou kunnen volgen,' zegt David Coppens. 'Ik heb veel goede feedback gekregen. Ook één negatieve waar we wat aan kunnen verhelpen: als mensen tegelijk naar het YouTube-kanaal kijken, ontstaat er een echo. Dus dat mag echt niet meer in de toekomst.'

In Gent werd de gemeenteraad van maart opgenomen. Na afloop werd de link naar de pers doorgestuurd. Nu

zullen de burgers de raad live in audio kunnen volgen via de website van de stad. Dat geldt ook voor alle commissies. Omdat collega's bij het begin van een sessie blij zijn elkaar te zien, begint de opname pas wanneer Zeneb Bensafia zegt dat de vergadering begint. 'Nu testen we nog uit of we de gemeenteraad van 27 april live kunnen tonen. Dan zal de camera enkel op de gezichten gericht zijn en niet op de chat, want daar verschijnen soms ook niet relevante dingen zoals "dat pulletje staat je goed" of "cool".'

In Mechelen was bij de gemeenteraad eind maart de pers niet uitgenodigd, de zitting werd wel opgenomen en meteen daarna online gezet. 'Vanaf 20 april worden de commissies en de gemeenteraad gelivestreamd waardoor de burgers en de journalisten de vergaderingen direct kunnen meevolgen. Ook achteraf zijn ze zoals altijd via YouTube te bekijken,' zegt Fabienne Blavier die blij is dat de werking van de stad nu door kan lopen.

De digitale wereld normaliseren

In de Mechelse gemeenteraad zitten de raadsleden per tweeën in een bank, dat is te dicht bij elkaar in deze tijden. Fabienne Blavier: 'Eind april houden we zeker nog een digitale gemeenteraad, misschien zelfs later ook nog. Omdat we in maart alle andere raden van bestuur en gemeenteraadscommissies onthield hebben gezet, houden we vanaf nu al deze vergaderingen in Microsoft Teams, zolang dat nodig is.' Ook in Gent gaan alle commissies door in Microsoft Teams. In Aalst hetzelfde verhaal. 'Omdat het vlot loopt, gaan we vanaf nu normaliseren in een digitale wereld,' zegt David Coppens. ■

MARLIES VAN BOUWEL IS HOOFDREDACTEUR VAN LOKAAL

Laten we samen

uw missie realiseren

ing.be/publicsector

Hoe robuust zijn coronavrije lokale meerjarenplannen?

Kort nadat overal in Vlaanderen de lokale besturen hun meerjarenplan 2020-2025 hadden goedgekeurd, sloeg de coronacrisis in alle hevigheid toe. Betekent dit dat gemeenten en OCMW's maar beter helemaal opnieuw beginnen, of zal het zo'n vaart niet lopen? We brengen de belangrijkste elementen in kaart.

De gevolgen van de coronacrisis kwantificeren kan nog niet, maar wel kunnen we nagaan welke uitgavenstijging of inkomstendaling de gemeenten en OCMW's aankunnen, rekening houdend met de resultaten die ze voor 2020 hadden vooropgesteld.

STEFANDEWICKERE

Dubbel evenwicht

Voor de lokale meerjarenplannen 2020-2025 geldt een dubbel evenwichtscriterium, dat telkens geldt voor gemeente en OCMW samen.

Ten eerste moeten ze voor elk jaar van het meerjarenplan aantonen dat de geraamde uitgaven gedekt kunnen worden door de geraamde ontvangsten van dat jaar, rekening houdend met eventuele overschotten van vorige jaren en na aftrek van onbeschikbare gelden. In het jargon heet dat een positief beschikbaar budgettair resultaat.

Ten tweede is er de autofinancieringsmarge, die een meer structureel financieel evenwicht uitdrukt. Ze gaat na of wat een bestuur op jaarbasis als overschot uit de exploitatie haalt (exploitatie-ontvangsten verminderd met de exploitatie-uitgaven) volstaat om dat jaar de regelmatige aflossingen van afgesloten leningen te betalen. De autofinancieringsmarge moet in 2025, het laatste jaar van de planningsperiode, positief zijn. **Jan Leroy**

Op het moment van de redactie van dit stuk, woedt de coronacrisis volop. Het aantal besmettingen, hospitalisaties en helaas ook doden loopt op. Alle scholen zijn gesloten, en alleen de noodzakelijke winkels en diensten blijven open. Iedereen krijgt de vraag zoveel mogelijk binnen te blijven, en alle manifestaties zijn geannuleerd.

Lokale besturen proberen hun rol zo goed mogelijk te spelen. Ze blijven zelf of intergemeentelijk de huisvuilophaling organiseren, diensten burgerzaken leveren de noodzakelijke documenten af, sociale diensten van OCMW's staan in voor de hulp aan de zwaksten in de samenleving, woon-zorgcentra proberen de opgelegde quarantaineregels zo in te vullen dat het leefbaar blijft voor de ouderen en werkbaar voor het personeel, de politie waakt over de naleving van de opgelegde verbodsbepalingen, besturen werken mee in triage- of schakelzorgcentra enzovoort.

Het is vandaag onmogelijk om te becijferen wat de effecten zullen of kunnen zijn van deze crisis op de lokale financiën. Daarvoor ontbreekt immers becijferde informatie over wat de lokale besturen extra of net minder doen in vergelijking met 'normale' tijden, over de gevolgen van maatregelen van andere overheden, over de economische consequenties van de massale tijdelijke sluitingen en werkloosheid en over de duur van deze crisis. Wat we vandaag wel kunnen doen, is de financiële kwetsbaarheid van de lokale meerjarenplannen onderzoeken. We bekijken daarbij de gemeenten en OCMW's

samen, omdat de financiële evenwichtsverplichtingen vanaf het meerjarenplan 2020-2025 voor beide besturen samen gelden.

We maken onze analyse op basis van 298 van de 300 meerjarenplannen. Die van Herstappe en Meulebeke zijn op dit moment niet beschikbaar in de databank van de Vlaamse overheid. De Vlaamse lokalen besturen rekenen voor 2020 op een gezamenlijk beschikbaar budgettair resultaat van ruim 1,1 miljard euro. Tegen 2025 zou dat nog 550 miljoen euro bedragen. De totale autofinancieringsmarge zou in 2020 op 339 miljoen euro uitkomen, en in 2025 op 441 miljoen euro. Zoals gezegd, moet alleen in 2025 de autofinancieringsmarge positief zijn, maar toch is dat voor de meerderheid van de besturen de hele periode 2020-2025 het geval. In 2020 verwachten slechts 55 van de 300 gemeenten en OCMW's een negatieve autofinancieringsmarge, een aantal dat de jaren nadien stelselmatig afneemt.

De bovenstaande overschotten vormen de 'matras' waarover lokale besturen beschikken om eventuele schokken op te vangen: hoger dan verwachte uitgaven of lager dan verwachte ontvangsten.

Coronagevolgen

Aan ontvangstenzijde zijn ook in deze coronatijden de grote gemeentelijke inkomstenstromen gegarandeerd. Het gaat om het Gemeentefonds, de aanvullende personenbelasting (gebaseerd op inkomens verdiend in 2018 en 2019) en zelfs de opcentiemen op de onroerende voorheffing. De Vlaamse overheid besliste intussen wel om de aanslagbiljetten voor de onroerende voorheffing voor bedrijven later te versturen, maar door het voorschotensysteem wordt dit voor de gemeenten grotendeels geneutraliseerd. Alleen bij de afrekening in 2021 kan dit een verschil maken. Een mogelijk effect is er wel door de Vlaamse beslissing om ondernemers voor de betaling van de verkeersbelasting zes maanden betalingsuitstel te geven (de gebruikelijke twee maanden, verhoogd met vier). De

stortingen van de opdecimen aan de gemeenten gebeuren de maand na de ontvangst door de Vlaamse overheid, dus hier kan een vertraging ontstaan, met eventueel minder ontvangsten in 2020. De opdecimen hebben echter een aandeel van gemiddeld minder dan 1% van de totale gemeentelijke exploitatie-ontvangsten, al ligt dat percentage in gemeenten met leasingbedrijven op het grondgebied iets hoger. Voor de eigen gemeentelijke belastingen hangt het effect vooral af van eigen gemeentelijke maatregelen. Diverse gemeenten beslisten al om bepaalde bedrijfsbelastingen niet, later of tegen een

ling van het werkvolume, omdat er geen verkeersregeling moet zijn aan de scholen en grote (sport)manifestaties niet doorgaan. Op het vlak van de lokale personeelsuitgaven kan er zelfs sprake zijn van een besparing, omdat veel diensten verplicht gesloten zijn en er daardoor ook minder vergoedingen voor weekend- en avondwerk moeten worden uitbetaald. Ook de exploitatie-uitgaven zullen wellicht dalen, want tal van gebouwen zijn een hele tijd gesloten, met daarbij ook de energieslurpers zoals zwembaden en sporthallen. Bijkomende corona-uitgaven zijn er wellicht wel op het sociale vlak.

De aankoop van extra medisch beschermingsmateriaal is vrijwel niet gebudgetteerd, net zomin als de soft- en hardware die besturen kopen om digitale vergaderingen te organiseren voor de politieke organen.

verlaagd tarief te heffen. Of en in welke mate gemeenten dat doen, zal voor een groot deel afhangen van de duurtijd van de regeringsmaatregelen waardoor onder meer de horeca en andere dan voedingszaken moeten sluiten. Verder kunnen gemeenten bedrijven die ten gevolge van de coronacrisis definitief de boeken zouden moeten sluiten, uiteraard niet meer belasten.

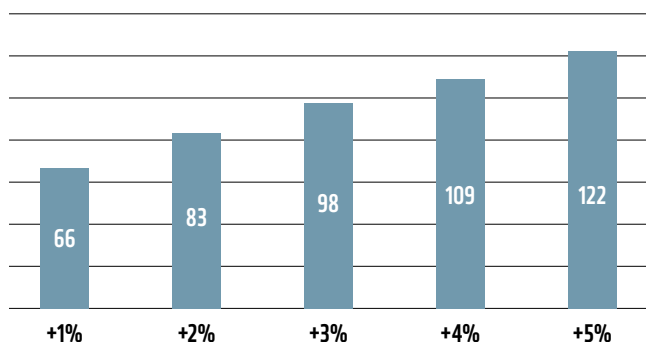
Aan de ontvangstenkant zien we verder de effecten op retributie-inkomsten, zoals uit zwembadtickets, de verhuur van sportzalen en andere infrastructuur, kinderopvang of deelnamegelden voor culturele evenementen en allerhande jeugdkampen. Op de totale lokale ontvangsten gaat het om relatief bescheiden bedragen, maar ze spelen natuurlijk wel mee.

Aan de uitgavenkant is het beeld gemengd. Er zijn uiteraard extra uitgaven door de coronacrisis, maar die worden deels gecompenseerd door minderuitgaven. Zo wordt de politie wel belast met nieuwe toezichtstaken, maar op andere vlakken is er een sterke da-

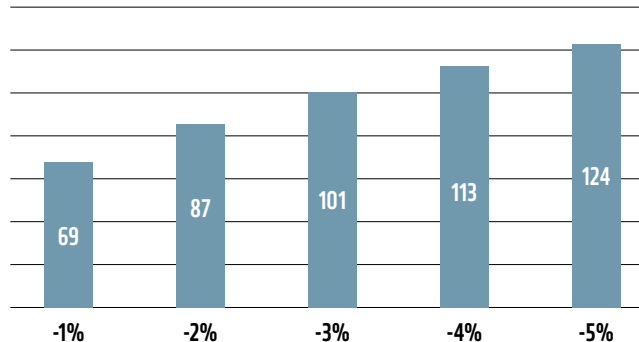
OCMW's krijgen te maken met bijkomende hulpvragen en dus uitgaven. De mate waarin dat gebeurt, zal mede afhangen van de duur van de crisis en van de begeleidende maatregelen van de federale en Vlaamse overheid. Verder trekken verschillende besturen extra middelen uit om de lokale handel te steunen of om tijdelijke triage- en schakelzorgcentra voor patiënten te organiseren. Ook de aankoop van extra medisch beschermingsmateriaal is vrijwel niet gebudgetteerd. Hetzelfde geldt voor soft- en hardware die besturen kopen om digitale vergaderingen te organiseren voor de politieke organen.

Het bovenstaande kwantificeren kan zoals gezegd vandaag nog niet. Maar we kunnen wel nagaan welke uitgavenstijging of inkomstendaling de gemeenten en OCMW's aankunnen, rekening houdend met de resultaten die ze voor 2020 in het meerjarenplan hadden vooropgesteld. Uiteraard is een negatief toestand- of structureel evenwicht over een afgelopen jaar niet

Grafiek 1: Aantal gemeenten met negatief beschikbaar budgettair resultaat 2020 bij stijging exploitatie-uitgaven

Grafiek 2: Aantal gemeenten met negatief beschikbaar budgettair resultaat 2020 bij daling exploitatie-uitgaven

verboden, maar het kan besturen wel dwingen om financieel bij te sturen in functie van de volgende jaren.

Hoe sterk mogen de lokale uitgaven stijgen?

De geplande exploitatie-uitgaven van de Vlaamse gemeenten en OCMW's bedragen voor 2020 bijna 12,5 miljard euro, en zouden tegen 2025 oplopen tot 13,5 miljard euro. Als alle Vlaamse gemeenten en OCMW's één bestuur zouden zijn, dan zouden ze een stijging van de exploitatie-uitgaven met bijna 9% aankunnen alvorens het beschikbare budgettaire resultaat voor 2020 (en voor zover al de rest gelijk blijft) negatief zou worden. Maar de verschillen tussen de besturen zijn groot. Dat blijkt uit de gegevens in grafiek 1. Zo worden 66 Vlaamse gemeenten (22%) in 2020 al deficitair bij een stijging van de exploitatie-uitgaven met 1% of minder. Dwingt de coronacrisis de lokale besturen om de uitgaven met 5% te verhogen, dan neemt het aantal gemeenten en OCMW's met een tekort toe tot 122.

Bij deze aantallen past enige relativiteit. De coronacrisis zal overall leiden tot bijkomende uitgaven, maar tegelijk andere uitgaven doen dalen, bijvoorbeeld voor energiekosten van tijdelijk gesloten lokale diensten, voor avonden en weekendwerk van een deel van het personeel, voor presentiegelden van geannuleerde vergaderingen van politieke organen en voor uitgestelde overheidsopdrachten. De regels over de beleids- en beheerscyclus bepalen trouwens dat het meerjarenplan voor

het lopende jaar pas moet worden aangepast als de totale exploitatie- of investeringsuitgaven boven het geplande niveau gaan. De kans dat dit in de loop van 2020 echt nodig is, lijkt beperkt. Maar een lager dan verwacht overschot of effectief deficit kan besturen wel dwingen om de komende jaren te saneren om te blijven voldoen aan de evenwichtsvereisten.

Hoe sterk mogen de lokale ontvangsten dalen?

Lokale besturen kijken ten gevolge van de coronacrisis niet alleen aan tegen een stijging van de uitgaven, maar risiceren ook een daling van de ontvangsten. Daarom rijst ook hier de vraag naar de budgettaire ruimte. Gemeenten en OCMW's ramen voor 2020 een bedrag van 13,5 miljard euro exploitatie-ontvangsten. Die zouden tegen het einde van deze planningsperiode oplopen tot 14,8 miljard euro. Als alle gemeenten en OCMW's één enkel bestuur zouden vormen, dan wordt het

gezamenlijke beschikbare budgettaire resultaat in 2020 negatief als de exploitatie-ontvangsten met 8,3% zouden dalen. Gezien het grote belang van inkomsten uit Gemeentefonds, opcentiemen onroerende voorheffing en aanvullende personenbelasting, stromen die zeker dit jaar niet of amper door de crisis zullen worden beïnvloed, lijkt de kans op een dergelijke daling eerder klein. Maar voor individuele besturen is dat anders. Die kunnen een stuk kwetsbaarder zijn dan wat het gemiddelde laat uitschijnen. We hebben de situatie samengevat in grafiek 2.

69 Vlaamse gemeenten zullen dit jaar al bij een ontvangstendaling van 1% of minder een negatief beschikbaar budgettair resultaat laten optekenen. 124 gemeenten zijn niet opgewassen tegen dalingen van de ontvangsten met 5% of minder. Deze aantallen zullen uiteraard hoger liggen bij een combinatie van een uitgavenstijging en een ontvangstenda-

Tabel 1: aantal besturen met negatief beschikbaar budgettair resultaat bij uitgavenstijging en ontvangstendaling in 2020

		Stijging exploitatie-uitgaven					
		0%	1%	2%	3%	4%	5%
Daling exploitatie-ontvangsten	0%	0	66	83	98	109	122
	1%	69	85	98	111	123	128
	2%	87	100	112	123	128	136
	3%	101	113	124	131	138	146
	4%	113	124	132	139	149	157
	5%	124	132	140	149	157	161

ling. Dat blijkt uit de gecombineerde analyse in tabel 1.

Tabel 1 leert ons bijvoorbeeld dat bij een toename van de exploitatie-uitgaven met 1% én een gelijktijdige daling van de exploitatie-ontvangsten met 2%, 100 Vlaamse gemeenten en OCMW's deficitair worden voor het beschikbaar budgettair resultaat. Stijgen de totale exploitatie-uitgaven door de coronacrisis met 2% en is er tegelijk een negatief ontvangsteneffect van 4%, dan dreigen op 132 plaatsen rode cijfers.

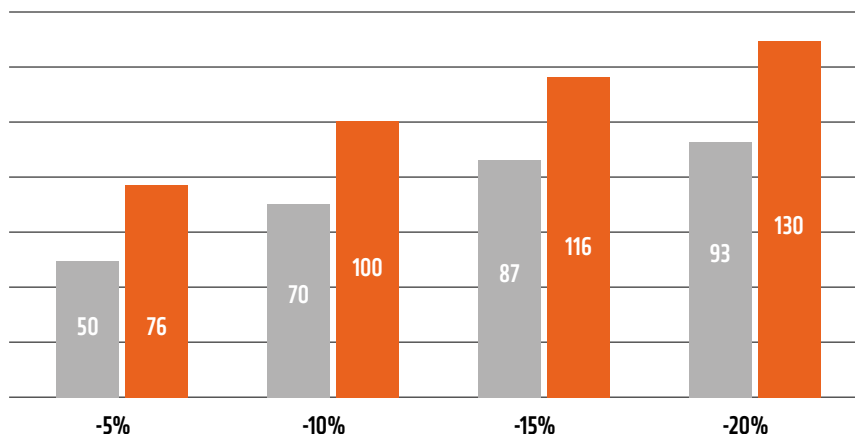
En 2021-2022?

De berekeningen hierboven gaan uit van eerder eenmalige effecten van de coronacrisis op het lokale uitgaven- en ontvangstenpatroon in 2020. Dat is natuurlijk helemaal niet zeker. De kans is reëel dat wat nu gebeurt ook meer structurele economische gevolgen met zich meebrengt, met

De coronacrisis zal leiden tot bijkomende uitgaven, maar tegelijk andere uitgaven doen dalen, bijvoorbeeld voor energiekosten van tijdelijk gesloten diensten, voor avond- en weekendwerk van een deel van het personeel, voor presentiegelden en voor uitgestelde overheidsopdrachten.

een (zware?) economische krimp tot gevolg. Gemeenten zullen die vooral voelen via de ontvangsten uit de aanvullende personenbelasting (APB), omdat die rechtstreeks samenhangen met de in een bepaald jaar verdiende inkomens en de daarop betaalde personenbelasting. Als mensen tijdelijk of definitief hun baan verliezen, daalt hun inkomen en dus de personenbelasting die ze verschuldigd zijn. Daar komt nog eens het effect bovenop van de lagere aanslagvoet waartegen vervangingsinkomens worden belast. De personenbelasting voor de inkomens verdiend in 2020 komt bij de gemeenten binnen in 2021 en 2022. Voor de eenvoud gaan we ervan uit dat het effect van een inkomensdaling in 2020 via de APB voor één derde in 2021 en

Grafiek 3: Aantal gemeenten met negatief beschikbaar budgettair resultaat bij afname APB AJ 2021

voor twee derde op het boekjaar 2022 zal worden aangerekend. Het APB-effect van de coronacrisis vandaag inschatten, is zeer moeilijk. Daarom maken we de berekening voor een daling van de APB uit aanslagjaar 2021 (inkomsten 2020) met 5, 10, 15 en 20% in vergelijking met wat de gemeenten

de Vlaamse gemeenten voor 2022 een beschikbaar budgettair resultaat van 614 miljoen euro, wat aanmerkelijk minder is dan de 778 miljoen euro van 2021.

Toch is er voor 2021 en 2022 budgettair ook een lichtpuntje. Zo gaat het Planbureau er momenteel vanuit dat er, na de laatste in februari 2020, geen nieuwe overschrijding van de spilindex zou komen in 2020 en 2021. In veel meerjarenplannen hebben lokale besturen wellicht een jaarlijkse loonindexering met 2% ingecalculleerd. Een minder sterke stijging van de personeelsuitgaven kan de verwachte APB-daling deels compenseren.

Zolang de storm voluit woedt, is het niet mogelijk de schade exact vast te stellen. Toch kunnen we nu al concluderen dat de coronacrisis ook voor de Vlaamse lokale besturen niet zonder financiële gevolgen zal blijven. Een deel van de besturen kan dit wellicht zonder grote problemen opvangen, ook al omdat we nog bij het begin van de bestuursperiode zitten. Andere gemeenten en OCMW's zullen verplicht worden bepaalde geplande uitgaven uit te stellen of zelfs te schrappen, of op zoek te gaan naar bijkomende inkomens. Dat laatste is absoluut niet vanzelfsprekend, zeker nu de hele samenleving naar de overheden kijkt om het economische weefsel overeind te houden. ■

JAN LEROY IS VVSG-DIRECTEUR BESTUUR

Zorgen voor de inwoners

Tijdens de coronacrisis bleven de meeste werknemers van stad of gemeente op post. Er was dan ook veel te doen, bijvoorbeeld op het vlak van communicatie over wat wel of niet mocht, het matchen van vrijwilligers met mensen die hulp nodig hadden, het organiseren van de schakelzorgcentra, het inspireren van al wie thuis aan het werk is of tijdelijk werkloos en het bijstaan van de zwakkeren in de maatschappij. Op basis van de sociale media en de artikelen in de pers geeft *Lokaal* hier een summier overzicht van de grote zorgzaamheid en flexibiliteit die de lokale besturen in Vlaanderen de voorbije weken aan de dag hebben gelegd.

Om de zorgverlening te blijven garanderen en omdat oudere mensen het kwetsbaarst zijn, komt het erop aan om in deze coronatijden geen generaties te mengen. Thuiswonende oudere ouders of grootouders krijgen dus geen bezoek meer. Ze kunnen ook niet naar het lokaal dienstencentrum voor een babbel, warm eten of een spelnamiddag. Die dienstencentra hebben de deuren tijdelijk gesloten en dikwijls een andere functie gekregen. Zo is het dienstencentrum Stockheim in Bilzen-Stokkem een triageplaats geworden voor mogelijk besmette patiënten; het personeel van het dienstencentrum regelt de afspraken en bemant de balie.

Om die kwetsbare groep die zonder enig bezoek thuis zit, op te volgen belten vrijwilligers of medewerkers in veel gemeenten en steden de oudere inwoners op met de vraag of ze niet te veel alleen zijn, of ze nog boodschappen kunnen doen, hun huisdier zelf uitlaten of het huis aan kant houden. Tegelijkertijd stelt dit het lokale bestuur in staat om alle diensten nog eens voor te stel-

len, zo gebeurt het van Herne over Pelt tot in Keerbergen of Kapellen en van Middelkerke of De Haan tot in Bierbeek of Beernem. In Brugge werd tegelijk een babbelbuddy gelanceerd, een vrijwilliger die regelmatig belt of skypeet met iemand die zich geïsoleerd voelt. Oostende heeft een speciale noodlijn gelanceerd. Zeven dagen op zeven van negen tot 18 uur kunnen mensen bellen op 059-25 85 85, of zelfs gratis op

Iedereen thuis

De gratis opvang van kinderen tijdens deze paasvakantie ligt in handen van de lokale besturen die hiervoor een draaiboek van de VVSG hebben gekregen. Maar heel veel kinderen zijn al wekenlang verplicht thuis gebleven. Naast hun schoolwerk hebben ze zeeën van tijd over om andere dingen te doen. Maar dit jaar geen buitenspeeldag of spannende activiteiten tijdens

Wat als je jong bent en geen internetconnectie hebt?

Om hier iets aan te doen hebben lokale besturen zoals Maldegem de kwetsbare jongeren proberen te bereiken via hun brugfiguren om ze te informeren over en te ondersteunen met de gratis vouchers van Telenet en met tablets.

0800 1 8400. Ook in Herselt kan al wie behoefte heeft aan een babbel terecht bij Herselt Babbelt op 014-54 89 91, elke voormiddag kun je er praten met medewerkers van het plaatselijke OCMW.

de paasvakantie. Daarom zorgen lokale besturen via hun Facebookpagina voor toffe opdrachten, of interessante al dan niet sportieve tips of uitdagingen, van Kids at home in Spiere-Helkijn tot de Balense Binnenpretjes of #samen-

Inwoners van Puurs-Sint-Amands kunnen een digitale P-bon van 20 euro aankopen voor 10 euro. Deze bon zal na de herstart van het economische leven korte tijd geldig zijn om de inwoners weer 'uit hun kot' te lokken en naar de lokale detailhandel te brengen.

tegenverveling in Koksijde. De 1500 jongeren in Sledderlo krijgen aan het begin van de paasvakantie een SOS-antivervelingspakket van het Genkse stadsbestuur en de jeugddienst, met minstens een gezelschapsspel, een creatief antivervelingsboek en knutselmateriaal aangepast aan de leeftijd van de kinderen in het gezin. Ook in Kortrijk krijgen 1600 kansarme kinderen een dergelijk paaspakket.

Na een oproep op Facebook verschijnen overal in de wereld knuffelberen voor de ramen, zodat ouders met hun kinderen op berenjacht kunnen. Mensen hangen een wit laken uit het raam of een lint aan een boom om de zorgverstrekkers een hart onder de riem te steken. Om acht uur 's avonds wordt voor hun toewijding geapplaudiseerd. De kerkklokken luiden als teken van hoop, in Poperinge gebeurt dat, maar ook elders.

In sommige gemeenten gaat het bestuur of de bevolking nog verder. Dankzij #Zicht op Laarne maken inwoners van Laarne een mooie foto van uit het raam en delen die.

De burgemeester van Kuurne schrijft elke zondag in een nieuwe post op Facebook voort aan het mooie kin-

derverhaal van Cor en Ona (zoek op Facebook 'Cor en Ona verhaal'). De inwoners van Gavere houden de moederin door gedichten, spreuken en tekeningen op de ramen te laten zetten, terwijl de bewoners van woon-zorgcentra vanuit quarantaine hun verhaal doen met video's die Radio Gagavere uitzendt. Op de Facebook-pagina van de radio staan ook de interviews die in 2017 in deelgemeente Dikkelvenne werden opgenomen om de bewoners te verbinden.

In Veurne kunnen familieleden van mensen in het woon-zorgcentrum op het stadskantoor via Skype een videogesprek organiseren. Dit gebeurt op specifieke tijdstippen en met de ondersteuning van de medewerkers van de stad Veurne. In Anzegem brengen de kinderen die graag tekenen of knutselen een werkje binnen in het gemeentehuis of sociaal huis dat dan aan de inwoners van de woon-zorgcentra Wielant of Ter Berk wordt bezorgd. Bewoners van Deinze in het land van Nevele kunnen luisteren naar de nieuwe vrije radio Tequila, van het lokale dienstencentrum Elfdorpen op 106.2 FM of www.radiotequila.be.

Verbinden en verveling verdrijven is één ding, in coronatijden is het leven van mensen in precare situaties nog moeilijker geworden. Want wat als je in deze dagen jong bent en geen internetconnectie hebt? Om hier iets aan te doen hebben de lokale besturen zoals Maldegem de kwetsbare jongeren proberen te bereiken via hun brugfiguren om ze te informeren over en te ondersteunen met de gratis vouchers van Telenet maar ook met tablets. Zo koopt Zonnebeke twintig laptops voor kinderen en jongeren uit gezinnen zich geen computer kunnen permitteren.

Je zal maar met je gezin klein behuisd zijn en wekenlang op elkaars lip zitten. Om conflicten te voorkomen schakelt Lommel daarom vrijwilligers in die kunnen bemiddelen bij gezinnen waar het onrustig is. De vrijwillige bemiddelaars proberen te helpen, vanop afstand.

Toen in Hemiksem de lokale welzijnschakel Tochtgenoten te weinig voedsel kreeg aangeleverd via zijn reguliere circuit, bestelde de gemeente via de leverancier van het woon-zorgcentrum voldoende eten om tachtig gezinnen te ondersteunen. De bodes van de gemeente verzorgden het vervoer. Via een serviceclub kreeg Tochtgenoten 1000 liter melk.

Nieuwe tijden, nieuwe dienstverlening

Sinds 2019 is de stedelijke rouwaula van Mechelen al uitgerust met een camerasysteem waardoor het mogelijk is een begrafenisplechtigheid via

livestreaming te volgen. Tot voor de coronacrisis werd daar geen gebruik van gemaakt, maar doordat we nu verplicht afscheid nemen in beperkte kring, is dit een welgekomen alternatief. Ook andere steden en gemeenten zorgen voor livestreaming tijdens de afscheidsplechtigheid.

Zorgverleners worden in tijden van corona geëerd als helden, maar moeten evengoed nog zelf naar de apotheek of supermarkt. Om hen te ondersteunen geven veel steden en gemeenten hun een voorrangsbewijs. Leuven verdeelt deze pasjes zelf aan huisartsen en apothekers, terwijl medewerkers van ziekenhuizen, thuiszorg en woon-zorgcentra ze via hun werkgever krijgen. Ook Begijnendijk of Bonheiden levert zulke pasjes af en een affiche voor supermarkten en apotheken, zodat duidelijk is dat zorgverleners er voorrang krijgen.

Van Bierbeek over Tremelo tot in Zemst of Zwijndrecht is de bibliotheek tegenwoordig een takeaway. Lezers bestellen per mail hun boeken en kunnen ze daarna op het afgesproken moment in een tasje ophalen. Veel bibliotheken leiden lezers via hun websites ook naar de wereld van de digitale boeken.

Lokale economie stimuleren

De lokale economie in deze tijden blijven stimuleren is geen sinecure. Daarom bestelde het gemeentebestuur van Hemiksem paaseieren bij de lokale bakkers om het personeel voor zijn inzet te bedanken. Veel gemeenten verzorgen ook een platform voor de webshops in de eigen gemeenten, dat gebeurt van in Aalst tot in Vilvoorde. Ook in Moorslede vinden inwoners de plaatselijke takeaways of in Lebbeke welke winkels thuislevering organiseren. Kalmthout heeft een budget van 300.000 euro vrijgemaakt voor de ondersteuning van de lokale economie. De gemeente voorziet in een premie van 500 euro boven op de minderhinderpremie van de Vlaamse overheid. Elke inwoner krijgt een cadeaubon van 10 euro om bij een lokale handelaar te gebruiken. De Pannebon van De Panne legt bij een aankoopbon ter waarde van een veelvoud van vijftig euro tien procent extra bij. En de 26.500 inwoners

Solidariteit in goede banen leiden

Toen we met zijn allen begrepen dat corona een regelrechte ramp zou worden en er veel mensen zouden uitvallen, kregen vele mensen ook een mooie solidariteitsreflex. Om acht uur werd er geapplaudiseerd voor al die helden die in ziekenhuizen, woon-zorgcentra en andere zorginstellingen zorgen voor al wie kwetsbaar is (geworden). Wie geen kinderen heeft, beschikte ook ineens over meer tijd en wilde graag een steentje bijdragen. Om vraag en aanbod goed af te stemmen doken handige instrumenten op.

Levuur, het bureau dat veel transitieprojecten begeleidt, is aandeelhouder van Giveaday.be, een coöperatie die online tools geeft aan wie met vrijwilligers maatschappelijke uitdagingen aangaat. Op 15 maart al hielp Give a Day de stad Leuven om gratis zo'n platform voor vrijwilligersmatching op te zetten tijdens de coronacrisis. Sindsdien kunnen ook andere gemeenten of organisaties er tijdelijk gratis gebruik van maken via [#onzegemeentehelpt](https://twitter.com/onzegemeentehelpt). Dit gebeurt massaal, want op 23 maart waren er al 225 steden en gemeenten met zo'n platform, en dat in 25 talen.

De initiatieven in de Vlaamse steden en gemeenten kun je nalezen op www.vlaanderenhelpt.be. Organisatoren of vrijwilligers zijn verzekerd tijdens hun actie dankzij de Vlaamse regering, als ze zich aanmelden op www.vlaanderenvrijwilligt.be/vlaanderen-helpt.

Ook **Helper** verbindt vrijwilligers snel en veilig met hulpbehoevende bureaus. Tijdens de coronacrisis stelt het buurtnetwerk Hoplr dit gratis ter beschikking. Ook hier gaat het om dagelijkse taken zoals boodschappen, koken of gewoon een telefoontje.

Daarnaast is www.bedanktmerci.be ook een mooi initiatief om alle zorgverleners te bedanken. Je kunt er mooie tekeningen downloaden om voor je raam te hangen of vlaggen bestellen, samen met BOS+ Vlaanderen willen ze met het Heldenbos een blijvend eerbetoon oprichten.

van de gemeente Puurs-Sint-Amands kunnen een digitale P-bon van 20 euro aankopen voor 10 euro, wat een korting van vijftig procent betekent. Deze speciale P-bon zal na de herstart van het economische leven korte tijd geldig zijn om de inwoners weer 'uit hun kot' te lokken en naar de lokale detailhandel te brengen. Omdat het sociale leven wekenlang op een laag pitje staat, worden de subsidies voor buurtfeesten daar gedurende twaalf maanden verhoogd van 150 euro naar 200 euro, ook uitbetaald in P-bonnen. Betalend parkeren wordt op veel plaatsen tijdelijk afgeschaft, in Zottegem wordt ook de terrasbelasting voor horecazaken in 2020 geschrapt. Voedingswinkels die op het openbare domein een veilige wachtruimte creëren

STEFAN DEWICKERE

STEFAN DEWICKERE

kunnen dit gratis doen in Sint-Katelijne-Waver. Verenigingen hebben veel inkomsten misgelopen tijdens de coronacrisis. In Hasselt heeft het stadsbestuur 100.000 euro vrijgemaakt om de verenigingen te helpen die evenementen of activiteiten moesten annuleren.

Zelf zorgen voor bescherming

Omdat burgemeester Christoph D'Haese hard aandringt op gezichtschermen voor de Aalsterse politie, zijn de medewerkers van de Stedelijke Werkhuizen zelf in actie geschoten. Na de levering van de onderdelen maakten ze in minder dan een dag duizend *faceshields*. Deze gelaatsbeschermers bestaan uit een transparante, gebogen kap die voor het gezicht wordt gedragen en die politiemensen kan beschermen tegen bijvoorbeeld spuwers. Vrijwilligers hebben overal hun naaimachine bovengehaald, omdat er zo weinig mondkapjes in voorraad waren. In Lummen naaien zelfs de kinderbegeleiders van de buitenschoolse opvang 't Sjamajeeke mondkapjes voor de thuiszorgdiensten en in Wilbroek worden mondkapjes gestikt door personeelsleden die langdurig thuiszitten met bijvoorbeeld rugklachten en zelfs door ex-personeelsleden. Dit gebeurt allemaal volledig op vrijwillige basis en met eigen materialen. De beschermingsschorten werden ge-

De medewerkers van de Stedelijke Werkhuizen van Aalst maakten in minder dan een dag duizend *faceshields*: transparante kappen die voor het gezicht worden gedragen en die politiemensen beschermen tegen bijvoorbeeld spuwers.

stikt van baalkatoen door de schoonmaaksters van het gemeentehuis.

Vorbereid op het ergste

In Dentergem, Meulebeke, Oostrozebeke, Pittem, Ruiselede, Tielt en Wingene sloegen de gemeenten van de regio huisartsenkring Oosten van West-Vlaanderen de handen in elkaar, omdat de problematiek de gemeentegrenzen overstijgt. Gebaseerd op solidariteit en maximale samenwerking was een van de eerste concrete acties de inzameling en verdeling van mondkapjes en andere persoonlijke beschermingsmiddelen zoals schorten en wegwerphandschoenen. Wie zich ziek voelt, belt eerst naar de huisarts. Als die in het Kortrijkse aanbeveelt om je te laten onderzoeken, komt er een busje met een arts tot bij je thuis gereden voor het onderzoek. In Vilvoorde kunnen mensen ook uit de gemeenten in de omgeving naar het tijdelijk medisch centrum in cultuurcentrum Het Bolwerk. Daarnaast werden vanaf 14 maart in heel Vlaanderen dertig schakelzorg-

centra voorbereid tegen 6 april, een per twee of drie eerstelijnszones. Hier voor had het Vlaamse departement Zorg en Gezondheid een draaiboek opgesteld waarmee gouverneurs, lokale besturen en zorgverleners op het terrein snel konden starten. In een schakelzorgcentrum worden met corona besmette patiënten opgevangen wanneer de toestroom in de ziekenhuizen zo sterk oploopt, dat ze dreigen vol te lopen. Die centra zorgen dus voor extra capaciteit in geval van nood. Een centrum start met dertig bedden en moet kunnen uitbreiden tot vijftig. Omdat er toch geen toeristen zijn, worden daarvoor hotels ingericht zoals het Hostel Bed Muzet in Lier, de jeugdherberg Peace Village in Mesen, het zorghotel Polderwind in Zuienkerke, het Ibis hotel in Aalst, het zakenhotel Gosset in Dilbeek of Hotel M in Genk, elders zijn dat recent verlaten ziekenhuizen of woon-zorgcentra zoals in Vilvoorde, Kortrijk, Brugge of Lummen. ■

MARLIES VAN BOUWEL IS HOOFDREDACTEUR VAN LOKAAL

Samen sterk

Flexibel en solidair, zo gaan medewerkers van woonzorgcentra, thuiszorgdiensten en lokale dienstencentra om met de uitzonderlijke omstandigheden waarin ze vandaag moeten werken. Het coronavirus veroorzaakt ook bij hen angst en stress, zonder twijfel, maar de wil om het beste te doen voor bewoners en cliënten staat voorop.

Een woon-zorgcentrum voor 75 bewoners, vier verblijfseenheden kortverblijf, 35 assistentiewoningen, vijftien aanleunwoningen, een lokaal dienstencentrum, een dienst maaltijden aan huis en een mindermobielen centrale: dat is Het Gulle Heem in de Wevelgemse deelgemeente Gullegem. De voorbije weken was directeur José Lecoutere non-stop bezig met de organisatieveranderingen die het coronavirus teweegbrengt. 'Op 11 maart ging restaurant en cafetaria De Afspanning dicht, waar dagelijks veertig tot zestig mensen kwamen eten. Voor wie niet zelf voor een maaltijd kan zorgen, is zeer snel een alternatief op poten gezet via de dienst thuisbezorgde maaltijden. De centrumleider van het lokaal dienstencentrum, dat gedurende de coronacrisis dicht blijft, is ingeschakeld om mee te telefoneren naar tachtig-plussers in de gemeente

om te luisteren of ze zichzelf kunnen redden of hulp nodig hebben.'

Veel veranderingen

De grootste veranderingen vonden plaats in het woon-zorgcentrum. Bezoek is niet meer toegelaten. Het Gulle Heem maakt een uitzondering voor drie vrijwilligers/familieleden die bewoners dagelijks helpen bij de maaltijd. En het laat ook kinderen toe om afscheid te nemen van een stervende ouder. Dat gebeurt uiteraard onder zeer strikte hygiënische voorwaarden. Menselijkheid is ook het streven in het omgaan met de opnamestop. Iemand die na een ziekenhuisopname niet meer terug kon naar een assistentiewoning, was toch welkom in het woon-zorgcentrum, net als een persoon in kortverblijf voor wie een terugkeer naar huis onmogelijk was. Ouderen in kortverblijf die niet kunnen doorschui-

ven naar een ander woon-zorgcentrum mogen voorlopig in Het Gulle Heem blijven. 'De eerste weken waren hectisch,' zegt José Lecoutere. 'We hebben de interne werking van het woon-zorgcentrum moeten hertekenen. Er wordt traditioneel heel veel samengewerkt, medewerkers lopen door de drie afdelingen en zes units. Dat kan nu niet meer, we hebben de units strikt van elkaar gescheiden. In drie units met een meer klassieke werking voor bewoners die nog helder van geest zijn, proberen we de mensen ervan te overtuigen op hun kamer te blijven. Dat is moeilijk, maar het gaat wel. In twee units met het concept van genormaliseerd wonen verblijven mensen die fysiek nog redelijk goed zijn, maar matig dementerend. Zij blijven niet op de kamer, dat zou niet lukken. In de eenheid nauwe zorg blijven bewoners die zichzelf niet meer kunnen verplaatsen

José Lecoutere:

'We hebben de interne werking van het woon-zorgcentrum moeten hertekenen. Er wordt traditioneel heel veel samengewerkt, medewerkers lopen door de drie afdelingen en zes units. Dat kan nu niet meer, we hebben de units strikt van elkaar gescheiden.'

op de kamer, anderen kunnen nog in de living terecht, al beperken we dat zoveel mogelijk. We proberen af en toe nog activiteiten te organiseren in kleine groepjes en met voldoende afstand tussen de mensen. Er is nog tijd voor koffie en een babbel, maar hoe dan ook is de normaliteit, de rustige huiselijkheid van het woon-zorgcentrum voor een stuk weggefallen. En het bezoek van familie wordt heel hard gemist. Gelukkig is er het contact via laptop en tablet. In het begin kwam dat wat traag op gang, maar nu zijn drie medewerkers er bijna voltijds mee bezig.’ Boven op alle veranderingen kwam de moeilijke zoektocht naar mondkapen en beschermende kledij voor het personeel en naar kennis over corona. Er moesten ook procedures worden uitgewerkt met betrekking tot de bescherming tegen het virus.

Volhouden

Wellicht is corona nog niet binnen in het woon-zorgcentrum, maar tijdens de eerste week van april is er wel een plan van aanpak opgemaakt voor als het toch gebeurt. Dat leidt tot iets meer rust, al blijft de stress groot. José Lecoutere: ‘Zodra een bewoner of een medewerker tekenen vertoont van wat een coronabesmetting zou kunnen zijn, gaan de alarmbellen af. Ik ben zeer streng tegenover personeelsleden. Als er ook maar één procent kans is op besmetting, stuur ik ze direct naar huis. Is het vals alarm, dan kunnen ze na een of twee weken weer aan de slag. Zo zijn er al verschillende medewerkers voor niets een tijdje uit roulatie geweest, maar dat nemen we erbij. Het omgekeerde is ook gebeurd. Twee mensen die langdurig out waren en zich beter voelden, zijn op eigen vraag

vervroegd terug aan het werk gegaan om hun collega’s te helpen.’

Rustig blijven, de discipline aanhouden, vriendelijk zijn, woorden van dank naar iedereen doorsturen, nog meer dan anders je appreciatie uitdrukken, het zijn enkele manieren waarop José Lecoutere probeert om het moreel van de medewerkers hoog te houden. ‘Overuren laat ik zo snel mogelijk opnemen, want ik wil dat de medewerkers zo fris en uitgerust mogelijk blijven. Als er een uitbraak komt, wil ik niet dat ze al op hun tandvlees zitten. We moeten dit volhouden. Ik heb een schitterende ploeg en dat zeg ik hun ook vaak, maar we vinden nu sterkte in het idee dat we het virus waarschijnlijk hebben kunnen buitenhouden. Ik hoop dat we samen sterk blijven als het toch tot een uitbraak zou komen.’

Alles voor de bewoners

De lockdown is voor alle bewoners van woon-zorgcentra een beproeving. Zeker ook voor mensen met dementie. Saskia Maertens, referentiepersoon dementie in wzc Ter Linde in Gits, maakt nu nog meer dan anders tijd voor persoonlijke gesprekken. ‘De praat- en mantelzorggroepen met familieleden van bewoners en met bezoekers van het dagcentrum zijn opgeschort. Daarom ben ik nu ingeschakeld in het team begeleider wonen en leven, het vroegere animatieteam. Ik ben vooral bezig met de bewoners geruststellen en uitleggen wat er gaande is. We hebben een poster met pictogrammen die op Facebook circuleerde groot afgedrukt en gelamineerd. Daarmee doe ik mijn dagelijkse ronde om te vertellen wat corona is, waarom wij mondkapen dragen, waarom familieleden niet mogen langskomen. Het gemis van familie proberen we zo goed mogelijk op te vangen door te telefoneren of te videochatten, en door bezoek aan het raam. Een Oostendse firma heeft een zorgrobot ter beschikking gesteld, zijn gezicht is een tablet en hij kan gebruikt worden voor de videochats. We kunnen hem op afstand bedienen en hij gaat tot bij de bewoner.’ Saskia Maertens ziet een grote verbondenheid bij het personeel. De samenwerking was vroeger al prima, nu wordt ze nog uitgediept. Iedereen die bepaalde taken ziet wegvallen, vervangt die door meer aandacht voor de bewoners. ‘We kunnen het gemis van familie uiteraard niet goedmaken, maar we doen nog meer inspanningen om deze periode voor onze bewoners zo aangenaam mogelijk te maken.’

Björn Verhoeven:

‘De dienstenchequecliënten die afhaakten, worden nu twee keer per week door de medewerkers van de lokale dienstencentra opgebeld om te vragen of ze aan voldoende voedingsmiddelen geraken, of ze hun medicatie hebben, of er andere problemen zijn waarbij we kunnen helpen.’

Bezorgde cliënten

Heeft corona het werk in een woonzorgcentrum ingrijpend veranderd, dan is dat zeker ook zo bij de thuiszorgdiensten. Björn Verhoeven is directeur thuiszorg van de Zorgband Leie en Schelde, de welzijnsvereniging van de OCMW's van Destelbergen, Laarne, Merelbeke en Nazareth en het provinciaal zorgcentrum Lemberge. Hij staat aan het hoofd van onder meer de lokale dienstencentra, het dienstenchequebedrijf en de dienst gezinszorg. ‘Onze thuiszorgdiensten zijn er voor een zeer kwetsbare doelgroep van oudere, vereenzaamde mensen met een klein netwerk. Corona heeft de grootste impact op de dienstenchequeonderneming. Ongeveer een derde van de cliënten heeft de dienstverlening stopgezet uit angst voor besmetting door onze mensen die aan huis komen. Uiteraard heb ik daar begrip voor, hoewel onze medewerkers alle mogelijke voorzorgsmaatregelen nemen en hoewel onze dienstverlening belangrijk is voor de hygiëne van de woning en het sociaal contact. De cliënten die afhaakten, worden nu twee keer per week door de medewerkers van de lokale dienstencentra opgebeld om te vragen of ze aan voldoende voedingsmiddelen geraken, of ze hun medicatie hebben, of er andere problemen zijn waarbij we kunnen helpen. Bij sommigen zijn we begonnen met een maaltijdlevering aan huis, dan is er toch even een contactmoment in levende lijve.’

Nieuwe taken

Ook bij de dienstenchequemedewerkers was en is er natuurlijk angst voor besmetting. Voldoende afstand houden, de uitgebreide handhygiëne, het gebruik van mondklappers en ander

beschermingsmateriaal zijn zij niet gewend. Zij nemen normaal huishoudelijke taken op, omgaan met een mogelijk besmettelijke situatie is volkomen nieuw. Björn Verhoeven: ‘We hebben hun van bij het begin de keuze gelaten om hun werk voort te zetten of niet. Wie dat graag wilde doen, hebben we het materiaal en de nodige informatie gegeven om hun taken in alle veiligheid in te vullen. Wie het niet zag zitten, had verschillende mogelijkheden. De Zorgband telt vijf woonzorgcentra en een ziekenhuis waar extra moet worden schoongemaakt en waar meer mensen nodig zijn. Medewerkers konden ook thuis stoffen mondklappers maken. Eventueel konden ze wat vakantie opnemen. De allerlaatste optie was het aanvragen van tijdelijke werkloosheid, dat is voor tien procent van de mensen gebeurd.’

De medewerkers van de lokale dienstencentra van de welzijnsvereniging nemen nu andere taken op dan voor de crisis. Ze bellen de cliënten van de thuiszorg op en beginnen stilaan met het nadenken over de heropstart van de dienstencentra en de start van virtuele praatgroepen en buurtzorgnetwerken waarvoor tijdens de coronacrisis al zaadjes zijn ontkiemd. Ze hebben ook een belangrijke opdracht in de assistentiewoningen op de campus Merelbeke. Daar hebben zes bewoners positief getest op covid-19 en er is na overleg met de coördinerend en raadgevend arts beslist om het hele gebouw met 28 assistentiewoningen als besmet te beschouwen. ‘De centrumleider coördineert met de collegadienstverantwoordelijken thuiszorg de werking van dat mini-woon-zorgcentrum,’ zegt Björn Verhoeven. ‘Een medewerker die normaal in het dienstencentrum schoonmaakt, doet dat nu in

de gemeenschappelijke delen van de assistentiewoningen. We hebben haar extra schoonmaaktechnieken aangeleerd. Twee mensen van het sociaal restaurant staan in voor de maaltijdverdeling. Zij kregen een spoedcursus in het gebruik van beschermingskledij en het herkennen van covid-symptomen, want zij slaan toch dagelijks een praatje met de bewoners. Twee medewerkers van de dienst gezinszorg staan in nauwe samenwerking met de thuisverpleging via de eerstelijnszone Scheldekracht in voor de zorg voor de cliënten. Al die mensen zijn op vrijwillige basis in deze nieuwe werksituatie gestapt, de bereidwilligheid is echt zeer groot.’

Steun blijft nodig

Woonzorgcentra, thuiszorgdiensten en lokale dienstencentra leggen een grote flexibiliteit aan de dag om de bewoners en cliënten zo goed mogelijk van dienst te zijn. De druk is groot, maar dat zijn de samenwerking en de solidariteit ook. De financiële repercussies van de crisis zijn voorlopig beperkt, met dank aan de federale en Vlaamse steun. Björn Verhoeven hoopt dat dit zo blijft. ‘Als de maatregelen opgeheven worden, dan wordt niet alles meteen normaal. Niet alle mensen zullen direct weer naar het lokaal dienstencentrum komen, niet alle cliënten die nu afhaakten, zullen onmiddellijk weer een beroep doen op onze thuiszorgdiensten. We zullen dus wel volledig operationeel zijn qua uitgaven, maar niet qua inkomsten. De steunmaatregelen zullen ook nog een tijd nodig blijven als de beperkende maatregelen stapsgewijs worden afgebouwd.’ ■

BART VAN MOERKERKE IS REDACTEUR VAN LOKAAL

Online fraude...

het overkomt niet alleen anderen

Online betaalfraude evolueert voortdurend.

Maar liefst 8 organisaties op 10 worden er vandaag mee geconfronteerd.

En voor 10% onder hen, loopt de schade op tot meer dan 100.000 euro. Bij Belfius is uw veiligheid onze absolute prioriteit. Elke dag stellen wij alles in het werk om u een optimale bescherming te bieden. We beveiligen uw transacties en ondersteunen u met talrijke initiatieven zoals een diagnose van uw blootstelling aan fraude, een antifraudesoftware, maar ook een audit van uw beveiligingsystemen of nog een verzekering om uw financiële verliezen als gevolg van een cyberaanval te dekken.

Samen gaan we voor zekerheid bij al uw transacties.

Contacteer uw relatiebeheerder om meer te weten.

 Belfius
Bank & Verzekeringen

Guido De Baere werkt bijna 43 jaar voor het Gentse OCMW. Hij begon er als maatschappelijk werker, werd hoofdmaatschappelijk werker, later diensthoofd en is nu al vele jaren directeur van de afdeling Wonen en Activering.

‘Het OCMW maatschappelijk werk staat voor een dubbel probleem. Aan de ene kant brokkelt het draagvlak voor armoedebestrijding af. Aan de andere kant nemen de uitdagingen voor het maatschappelijk werk toe.’ Dat zegt **Guido De Baere**, directeur van de afdeling Wonen en Activering van het OCMW Gent. Dat is echter geen reden om bij de pakken te blijven zitten. ‘Het OCMW maatschappelijk werk maakt het verschil in de samenleving, het heeft een unieke positie en specifieke troeven, maar het laat te weinig van zich horen.’

‘Het neoliberale gedachtegoed en de maatschappelijke tendens naar individualisering zijn voor mij de oorzaken van een krimpend draagvlak voor armoedebestrijding. Het idee dat armen zelf verantwoordelijk zijn voor hun situatie en dat het niet nodig is veel solidariteit op te brengen, krijgt steeds meer weerklank. Vooral de gekleurde armoede wordt in het verdomhoekje gezet. Dat heeft verschillende gevolgen voor het sociaal werk van het OCMW. **Er zijn minder middelen voor armoedebestrijding en de druk voor meer efficiëntie wordt groter, terwijl de werklast van maatschappelijk werkers al zeer hoog ligt.**’

‘Het kleiner wordende draagvlak zet niet alleen druk op de beschikbare middelen, het maakt de opdracht van maatschappelijk werkers ook complexer. **Ze moeten verbindend werken, ervoor zorgen dat mensen die uit de boot vallen een plaats krijgen.** Dat wordt hun in onze op het individu gerichte samenleving behoorlijk moeilijk gemaakt. Dat heeft ook een weerslag op het imago van het OCMW maatschappelijk werk. Ik hoorde zelfs dat sommige maatschappelijk werkers er op familiefeestjes niet happig op zijn te vertellen wat voor werk ze doen, uit vrees voor negatieve reacties.’

‘Tegenover het afbrokkelende draagvlak staan groter wordende uitdagingen. Een die direct in het oog springt, is **de superdiversiteit. De taalproblematiek bemoeilijkt de communicatie in individuele dossiers en de behoefte aan interculturele bemiddeling wordt onderschat. Een tweede element is de klantenparticipatie.** Terwijl de burgerparticipatie in de samenleving stilaan een plek krijgt, hinkt het OCMW wat achterop. Misschien is nog meer luisteren naar de echte behoeften van de cliënten wel een manier om efficiënter te werken en adequater hulpverlening op te zetten. In grotere steden worden groepen cliënten al uitgenodigd om mee te praten over het sociale beleid, maar het kan nog veel beter. In de meeste OCMW’s is er gewoon te weinig tijd om creatief na te denken en de klanten als groep bij de werking te betrekken.’

‘**Een derde uitdaging is de digitalisering van de samenleving. De meest kwetsbaren missen de trein en raken nog verder achterop.** Dat maakt de coronacrisis pijnlijk duidelijk op bijvoorbeeld het vlak van thuiswerk voor kinderen, vereenzaming. Een ander element is dat de arbeidsmarkt steeds minder laaggeschoolden nodig heeft, terwijl veel van onze cliënten jammer genoeg geen diploma heb-

Het OCMW maatschappelijk werk moet zich meer laten horen

STEFAN DEWICKERE

ben. Een laatste uitdaging die ik wil aanwijzen is de tijdsbesteding van de maatschappelijk werkers. **Registratie en verantwoording zijn een steeds groter deel van hun werk.**

Natuurlijk wil ik als directeur mijn afdeling kunnen opvolgen aan de hand van doelstellingen, cijfers en indicatoren, maar ik heb de indruk dat de slinger nu te ver doorslaat. Daar hangt ook aan vast dat maatschappelijk werkers zich voortdurend moeten bijscholen op het vlak van software en allerlei programma's die dan weer niet compatibel blijken te zijn met andere programma's. **De laptop zou het werk eigenlijk moeten verlichten, maar dat is lang niet altijd het geval.'**

'OCMW maatschappelijk werkers maken wel degelijk het verschil in de samenleving. Ze nemen een unieke positie in. Individuele hulpverlening gaat namelijk niet enkel over het toekennen van een leefloon en andere rechten. **Maatschappelijk werkers kunnen maatwerk leveren op verschillende levensdomeinen: wonen, werken, gezondheid... Ze beschikken daarvoor over verschillende instrumenten.** Een methodiek die nog te weinig wordt gebruikt, is het groepswerk: lotgenoten samenbrengen is zeer krachtig om hen te ondersteunen om hun plek te vinden in de samenleving.'

'Als er iemand expertise heeft in de problematiek van armoede en wat er allemaal

bij komt, dan zijn het de maatschappelijk werkers van het OCMW wel. Ze kunnen tekorten en leemtes ter sprake brengen op lokaal en Vlaams niveau en bij het middenveld. Wat ik mis, is de gezamenlijke stem. **In Vlaanderen zijn er drie-, vierduizend OCMW maatschappelijk werkers, ze staan allemaal met de voeten in de praktijk, ze weten wat er gaande is op het gebied van armoedebestrijding.** Maar ze vinden elkaar te weinig, ze spreken te weinig uit één mond. Nu het maatschappelijk draagvlak afneemt en de uitdagingen voor de armoedebestrijding toenemen, moeten we heel hard pleiten voor een sterker OCMW maatschappelijk werk. De conferentie Sterk Sociaal Werk in 2018 was een goede aanzet, al kwam het OCMW daar iets te weinig aan bod. De website van het Centrum voor Sociaal Beleid en de VVSG met OCMW-verhalen uit de praktijk kan inspirerend werken. De Federatie van OCMW maatschappelijk werkers moet een nieuw elan krijgen. Zelf wil ik na mijn pensioen graag in een boek twintig, dertig maatschappelijk werkers interviewen om de meerwaarde en de sterkte van hun werk beter in beeld te brengen. Het is belangrijk met veel energie en enthousiasme te blijven timmeren aan de versterking van het OCMW sociaal werk.' ■

BART VAN MOERKERKE IS REDACTEUR VAN LOKAAL

Op het vroegere driehoekige Frankische plein hebben de auto's plaats gemaakt voor tulpen en hippe zomergrassen.

DANIEL GEERDARTS

Vanuit mijn kot

BONHEIDEN - In de loop van de vorige twee jaar veranderde het uitzicht van de dorpskern van deelgemeente Rijmenam drastisch. Waar tot voor kort de auto's wild waren geparkeerd onder de bomen die door al die drukte werden gewurgd, zorgen een nieuwe verkeersafwikkeling en een nieuwe inrichting voor visuele rust met veel groen.

Begin mei zal ik al acht weken elke werkdag vanuit mijn werkkamer naar de kerk van Rijmenam hebben gekeken. In deze coronatijden is er zelfs 's morgens en 's avonds weinig verkeer te bespeuren terwijl de bewoners van Keerbergen, Tremelo en verder 'normaal' in file naar hun werk in Mechelen, Brussel of Antwerpen rijden. Nu kan de groenaannemer in alle rust de nog nieuwe perken op de Dijleweg aanharken. Elke dag begin ik meer van dat uitzicht te houden, want eerlijk is eerlijk, ik heb een haat-liefdeverhouding met dit dorp.

Vanuit Antwerpen-stad trok ik 25 jaar geleden graag naar het platteland, de liefde achterna, maar dat er nog geen riolering was, vond ik regelrecht gruwelijk en achterlijk. Toch stond het toen al op de planning, net zoals een verbetering van de verkeersveiligheid en meer aandacht voor de zwakke weggebruiker. Maar iedereen weet dat tussen droom en daad...

Drie jaar geleden begonnen dan toch de riolerings- en infrastructuurwerken die pas vorig najaar klaar waren. Eerst daverde het huis dagenlang op zijn grondvesten, omdat gietijzeren silo's de grond in werden getrild voor de rioleringsbuizen. Meer dan twee jaar lang moesten midden in de nacht enorme graafmachines op rupsbanden heen en weer vervoerd worden, maandenlang kon je alleen met laarzen aan naar de veel verderop geparkeerde auto of moest je dagelijks de modder van je fiets en schoenen spuiten. Maar nu kijk ik al acht weken met veel plezier naar het resultaat. De wilgen botten, daaronder groeien binnenkort de rode zonnehoed en paarsblauwe zonnewende. Boven het ommuurde kerkhof dat al bijna vijftig jaar niet meer wordt gebruikt, prijkt de gotische pseudo-basiliek Sint-Martinus. In de slag van Rijmenam in 1580 brandde de vorige parochiekerk af, en in de Eerste Wereldoorlog werd de toren opgeblazen, maar de godsvrucht was hier altijd groot genoeg om al snel aan de wederopbouw te beginnen. Door de trillingen van de rioleringswerken moest een deel van de muur weliswaar met heipalen gestut worden.

Aan de andere kant staat de vroegere jongensschool naast het vroegere gemeentehuis nu leeg, in andere tijden bevindt zich hier het lokaal dienstencentrum naast de mooie pastorie die je kunt huren voor samenkomsten.

Achter de kerk kijkt het grandioze Heilig Hartbeeld uit over de ovonde waar nu de tulpen bloeien. Enkele jaren geleden was dit Gemeenteplein nog een authentiek driehoekig Frankisch dorpsplein dat altijd vol auto's stond en waarrond het 's morgens en 's avonds al even authentiek steevast file was. Nu wikkelt het verkeer zich af langs een langgerekt ovaal vol bloemen en bomen waar pas achteraan een parking op aansluit. Voor dit plein kiest de gemeenteraad deze maand nog een nieuwe naam, wellicht die van een vrouw.

Nu Rijmenam een gescheiden riolering heeft, stroomt het afvalwater van de bewoners niet langer rechtstreeks in de Dijle, maar wordt het verderop in Boortmeerbeek gezuiverd. ■

MARLIES VAN BOUWEL IS HOOFDREDACTEUR VAN LOKAAL

Voor de basisschool De Knipog is er in normale tijden een leuk speelplaatsje.

Ook al rijden er tijdens de spits binnenkort weer veel auto's door de dorpskern, de zwakke weggebruiker heeft nu met fietsstraten, fietsstroken en oversteekplaatsen duidelijk de ruimte gekregen.

DANIEL GEERVAERTS

Myriam Indekleef en Alessandro Cucchiara:
'Als lokaal bestuur zijn we gewend dat
projecten lang duren, maar bewoners
niet. Om de mensen in Nieuw-Sledderlo
warm te houden plannen we zichtbare
ingrepen, zodat we telkens iets kunnen
tonen en de bewoners ons niet alleen zien
op informatieavonden waarop plannen
worden besproken.'

Sociale woonwijken herwaarderen

Veel gemeenten hebben verouderde sociale woonwijken. De kwaliteit van de woningen laat te wensen over, er is weinig groen en amper aandacht voor gezellige ontmoetingsplaatsen. Kleine ingrepen volstaan niet meer om die wijken te herwaarderen en weer levendig te maken. Maar grote projecten zijn geen evidentie. Toch begint de gemeente Lint nu met een groot traject om de wijk van het Kasteelplein te herwaarderen. In Genk maken ze al langer werk van de herwaardering van Nieuw-Sledderlo.

Alessandro Cucchiara:

'We vroegen de bewoners hoe ze tegenover verbeteringen stonden, welke dingen in de wijk ze wilden wijzigen. Dikwijls gebeurt het omgekeerd en wordt vertrokken vanuit wat de overheid denkt dat goed is.'

Hoe kun je als lokaal bestuur samen met de huisvestingsmaatschappij en andere partners verouderde (sociale) woonwijken onder handen nemen en renoveren, in samenspraak met de bewoners, met de buurt, vanuit goede ruimtelijke principes? Met die vraag trok *Lokaal* naar Rudy Verhoeven, schepen van Wonen en Ruimtelijke Ordening in Lint en Alessandro Cucchiara, schepen van Wonen in Genk. Filip Lagiewka, wooninnovator bij De Ideale Woning en Myriam Indenkleef, directeur bij Nieuw Dak, de respectieve huisvestingsmaatschappijen in Lint en Genk, schoven mee aan tafel.

Wat maakte de renovatie noodzakelijk in Lint?

Rudy Verhoeven: 'De oudste huizen aan het Kasteelplein zijn van de jaren 1920, zij zijn klein en voldoen niet aan de huidige woonnormen. De andere te vervangen woningen dateren uit de jaren vijftig en zeventig, dit zijn vooral woonblokken en de bel-etagewoningen. In totaal gaat het om tweehonderd sociale woningen. De oudste woningen staan intussen leeg om gesloopt te worden. Het initiatief kwam van De Ideale Woning, maar wij waren als gemeentebestuur vragende partij voor deze ingreep.'

Filip Lagiewka: 'De directe aanleiding was het besef dat een ad-hoc aanpak met kleinschalige renovaties onvoldoende kwaliteit zou garanderen op lange termijn. We organiseerden daarom een open oproep met de Vlaams Bouwmeester die een langetermijnvisie en een masterplan van hoge kwaliteit heeft opgeleverd. Door die hoge ontwerp kwaliteit overleefde het plan ook de laatste bestuurswissel. Het nieuwe bestuur was snel overtuigd om mee in het project te stappen. In plaats van de huidige grondgebonden woningen met weinig ontmoetingsmogelijkheden past het nieuwe model de collectiviteit toe tot in de kleinste details. Een derde van het projectgebied wordt trouwens openbaar groen.'

Rudy Verhoeven: 'Ik ben enorm gecharmeerd door het ontwerp, omdat dit het centrale gemeentelijke park, zeg maar de groene long van Lint, laat doorleven in de woonwijk. Tot nu toe ligt de wijk achter het park en bestaat ze uit straten. Nu wordt de wijk een deel van Lint en wordt alles veel opener en groener. De pleinbeleving en de kans op ontmoeting zal veel groter zijn dankzij het open karakter. Er komen gemeenschappelijke fietsenstallingen, een buurthuis en misschien ook een praktijkruimte of winkel.'

Masterplan Nieuw-Sledderlo

Het masterplan voor Nieuw-Sledderlo past in het Masterplan LO2020 voor de hele wijk Groot-Sledderlo. Met een radicaal nieuw en participatief concept wil dit masterplan de landschappelijke en stedelijke ontwikkeling sterk met elkaar verweven.

Met een uitgebreid wegennet wordt de wijk een aaneengesloten geheel en komt ze uit haar isolement. Door de nieuwe Parkweg, de wijkbus, de woonstraten, de bospaden, de fietsroutes, groene ruimte, het Groen Hart en de parkjes krijgt de wijk een eigen identiteit. Het groen rondom de wijk vormt geen barrière meer maar is net een attractief element. Het Groen Hart wordt een groene centrale ruimte met buurtondersteunende voorzieningen. Er is ruimte voor private bouw, sociale huurwoningen en sociale koopwoningen. Er is aandacht voor nieuwe typologieën. Zo krijg je zowel op korte als op langere termijn een betere sociale mix en een frisser imago.

Rudy Verhoeven:
'Het ontwerp laat het centrale
gemeentelijke park, zeg maar de
groene long van Lint, doorleven in
de woonwijk.'

Wat maakte de renovatie noodzakelijk in Genk?

Alessandro Cucchiara: 'Nieuw-Sledderlo was ruimtelijk heel geïsoleerd, gelegen bij een industrieterrein. De wijk was volledig omgeven door bos en groen, maar de bewoners maakten er geen gebruik van. Met lage inkomens en achterstand in scholing kende deze sombere wijk grote sociale problemen.'

Myriam Indenkleef: 'In de jaren tachtig hoorde je: "Als je door die wijk fietst, draaien ze er je wiel af." Nieuw-Sledderlo is een deel van een niet-gerealiseerde satellietstad die in de jaren zestig was gepland en die volledig geïsoleerd ligt. De technische kwaliteit van de appartementsgebouwen en de inrichting van de wijk voldeden niet meer. Het is een grote wijk met 650 sociale woningen waarvan 122 verkocht aan de zittende huurder. Het totale masterplan waarvoor we destijds met een open oproep onder Vlaams Bouwmeester Marcel Smets in zee zijn gegaan, is ruimer dan alleen Nieuw-Sledderlo. We hebben Nieuw-Sledderlo ontsloten via een grote lus, waardoor het isolement sterk vermindert en er veel meer ruimte komt voor woonontwikkelingen, ook voor privaat initiatief. De sociale woningen kunnen we hierdoor ook meer gespreid inplannen en in verschillende typologieën.'

Hoe stond de buurt er tegenover?

Rudy Verhoeven: 'Het was nog tijdens de vorige beleidsperiode toen ik OCMW-voorzitter was, dat die eerste bewonersvergadering veel stof deed opwaaien. Voordien had er meer participatie kunnen zijn, nu werd een eerste versie van het masterplan getoond, dat vertrokken was van een blanco stratenplan en dus geen rekening hield met de bestaande bebouwing en de private woningen. Die eigenaars gingen meteen met veel tumult op zoek naar hun eigen huis op de plannen en vaak vonden ze het niet. Na de verkiezingen ben ik als bevoegd schepen met een kleine groep van eigenaars uit de buurt aan de slag gegaan. Telkens als de plannen vorderden en er iets nieuws was, besprak ik dat met hen, om hen zo mee te trekken in de herontwikkeling. Op latere overlegmomenten heb ik ook altijd hun bezorgdheden vertolkt.'

Filip Lagiewka: 'De huurders van De Ideale Woning wisten al veel langer dat er een grondige operatie op til was. Maar op die eerste bewonersvergadering werden ze overstemd door de private eigenaars.'

Het masterplan voor de herontwikkeling van de wijk Kasteelplein in Lint

Dit masterplan herdefinieert een lange straat tot drie woonerven, telkens met woningen rondom een plein. Twee groene vingers dringen de wijk binnen en verbinden de buurt met het Gemeentepark. De grote collectieve tuinen zullen de bewoners later zelf kunnen invullen.

In de plaats van de grondgebonden eengezinswoningen komen er collectieve woongebouwen met verschillende woontypes en nieuwe woonvormen. Ook de aangename fiets- en wandelpaden en de levendige plinten met woonondersteunende en buurtgerichte activiteiten zorgen dat mensen elkaar ontmoeten. Het masterplan wordt gefaseerd gerealiseerd, zodat de sociale huurders telkens binnen de wijk kunnen verhuizen en hun sociale netwerk zo min mogelijk wordt verstoord. Na elke fase is er een evaluatie en actualisatie van het masterplan om maximaal in te spelen op nieuwe verwachtingen. Verwacht wordt dat de laatste fase in 2035 is afgerond.

Filip Lagiewka:

‘We kiezen specifiek voor nieuwe woonvormen zoals cohousing en community land trust, waarbij we een deel van de grond in erfpacht willen geven. Zo blijven we steeds onze grondpositie houden.’

Alessandro Cucchiara: ‘Wij zijn meer vertrokken vanuit de perceptie van de bewoners op de wijk en via gesprekken met hen en kijkend vanuit hun kader zijn we op zoek gegaan naar hoe de herwaardering vorm moest krijgen. We vroegen hen hoe ze tegenover verbeteringen stonden, welke dingen in de wijk ze wilden wijzigen. Dikwijls gebeurt het omgekeerd en wordt vertrokken vanuit wat de overheid denkt dat goed is.’

Myriam Indenkleeff: ‘Elke dag leer je bij. Via wijkmeesters en wijkmanagers hebben we de argwaan overwonnen en zijn de bewoners mee gestapt in het traject. Dit zijn mensen die gekend zijn in de wijk, waar de bewoners vertrouwen in hebben. Zij hebben ook bewoners bereid gevonden om ambassadeurs te worden. In huiskamer groepen in de hal van een appartementsblok of in een rondtrekkende cafeteria op verschillende plaatsen in de wijk hebben we via mindmapping en andere methodieken getracht hun mening te capteren, zodat ze in de uiteindelijke plannen hun inbreng terugvonden. Die mensen zijn de ervaringsdeskundigen van hun wijk.’

Alessandro Cucchiara: ‘Die aandacht voor het menselijke in het plan wordt steeds sterker. Dit gaat soms over kleinere zaken, zoals zorgen dat het terras voldoende privé is, maar dat is wel erg belangrijk voor de beleving van mensen. Het is ook belangrijk om gedurende het traject de participatie warm te houden. Je moet blijven tonen hoe het evolueert, wat er gebeurt met hun inbreng. Wij, als lokaal bestuur, zijn het misschien gewend dat projecten lang duren, maar bewoners niet. In Nieuw-Sledderlo zijn we al meer dan tien jaar bezig en ongeveer zestig procent is gerealiseerd. Om de mensen warm te houden plannen we zichtbare ingrepen, zodat we telkens iets kunnen tonen en de bewoners ons niet alleen zien op informatieavonden waarop plannen worden besproken.’

Is levenslang wonen en sociale mix belangrijk voor jullie project?

Rudy Verhoeven: ‘In het project in Lint worden ook private eigendomswohnungen betrokken. We willen echt proberen die sociale mix te realiseren. Als gemeente hechten we daar veel belang aan.’

Filip Lagiewka: ‘Over die private initiatieven hebben we ook enkele brainstormsessies gehouden. We kiezen specifiek voor nieuwe woonvormen zoals cohousing en community land trust, waarbij we een deel van de grond in erfpacht willen geven. Zo blijven we steeds onze grondpositie houden. In deze fase moeten we nu immers woningen terugkopen die we vroeger zelf verkocht hebben aan de zittende huurder. Die fout willen we niet opnieuw maken. Terwijl de wijk nu een klassieke arbeiderswijk is, bevat het plan verschillende nieuwe typologieën. Het resultaat is dat de woningen slechts een derde van de ruimte innemen in vergelijking met de huidige situatie. We creëren dus veel meer openheid en ontharden een groot deel van de wijk. En toch zullen even veel gezinnen, zelfs meer, hier kunnen wonen.’

Rudy Verhoeven: ‘We gaan van een wijk van 211 sociale en vijftig private woningen naar ongeveer 223 sociale en vijftig tot zeventig private woonegelegenheden.’

Filip Lagiewka: ‘We plannen een divers aanbod, zodat mensen in de wijk kunnen blijven wonen, ook tijdens de fases van herhuisvesting. Vanuit de visie “move in time” maakt dit dat de bewoners levenslang in hun wijk, hun buurt kunnen blijven wonen. De bouw van de eerste fase begint over een jaar of twee. Eerst breken we de leegstaande woningen al af. De vrijgekomen ruimte zullen we tijdelijk inrichten als park.’

Rudy Verhoeven: ‘Tussen de wijk en het park ligt de lagere school van het gemeenschapsonderwijs. Op een stuk van hun grond zullen we een mooie fysieke doorsteek naar het park maken.’

Myriam Indenkleef:
'De betrokkenheid van de
bewoners is enorm veranderd,
ze zijn meer eigenaar geworden
van de wijk.'

Myriam Indenkleef: 'We ervaren dat bewoners graag in de wijk willen blijven wonen. Dat is ook mogelijk omdat er een gevarieerd aanbod is. Er zijn evengoed studio's als vijfslaapkamerwoningen. Alleen specifieke woningen voor senioren ontbreken. De eerste vernieuwbouw van Nieuw-Sledderlo vond al in 2007 plaats. In dertien jaar evolueren ook de gedachten en leer je uit wat er is gebeurd. Nu start fase 3, het kijken vanuit het standpunt van wie er woont, leeft, werkt en vertoeft is toch wel het belangrijkste voor de inrichting van de gebouwen en die van de gemeenschappelijke buitenruimten. In de vorige fase hebben we de mogelijkheid gekregen voor een stadsantropologisch onderzoek met Ruth Soenen, zo krijg je niet alleen een analyse van de stenen, maar ook van de beleving van de mensen.'

Hoe meet je daarvan de resultaten?

Myriam Indenkleef: 'Dat zie je aan de betrokkenheid van de bewoners, die is enorm veranderd. Ze zijn weer meer "eigenaar" geworden van hun wijk. Er is een echte transformatie van probleemwijk naar een mooie groene leefbuurt, waar mensen graag wonen. Typend is het verhaal over enkele jongeren die brandblussers hadden leeggespoten in de lift. Waar de bewoners vroeger naar Nieuw Dak

zouden hebben gebeld met de vraag om dit op te ruimen, hebben nu een aantal ouders uit de wijk zelf de jongeren duidelijk gemaakt dat ze respect moeten hebben voor hun appartementsblok. De jongeren hebben zelf de lift moeten schoonmaken en er is een regeling getroffen voor de aankoop van nieuwe brandblussers. Zo zie je wat de impact is geweest op hoe de mensen zich voelen en hoe ze omgaan met hun omgeving. Wie nu nog in een oud appartement woont, kan niet wachten om te verhuizen, terwijl er vantevoren eerder een "wacht maar even"-mentaliteit was.'

Alessandro Cucchiara: 'Het Groene Hart is het centrale punt van de hele wijk geworden. Dat was een dicht bos waarmee niemand iets deed. Naast een voetbalpleintje zijn er buitenfitnesstoestellen en worden er buurtfeesten georganiseerd. Dit heeft een meerwaarde gecreëerd die je niet vaak ziet in een sociale woonwijk.' ■

JORIS DELEENHEER IS VVSG-STAFMEDEWERKER WONEN EN
MARLIES VAN BOUWEL IS HOOFDREDACTEUR VAN LOKAAL

Goed Wonen Inspiratieboek

Mensen willen goed wonen: in een aangename buurt, met voldoende groen en ruimte voor de kinderen. Deze publicatie biedt inspirerende praktijkverhalen om wonen voor iedereen te verbeteren. De voorbeelden zijn afkomstig uit Vlaamse steden en gemeenten.

Prijs: 25 euro | Bestellen via www.politeia.be of info@politeia.be.

De restafvalcijfers in Vlaanderen en Nederland

Vlaanderen en Nederland sorteren hun huishoudelijk afval allebei al lang. Samen met andere meer noordelijk gelegen lidstaten beschouwen ze zich als koplopers binnen de Europese Unie. Uit de afvalcijfers die eind 2019 zowel van Nederland als van Vlaanderen verschenen, komen interessante bevindingen naar voren.

In december 2019 verscheen zowel in Vlaanderen als in Nederland een rapport met restafvalcijfers. De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij publiceert elk jaar een overzicht van de selectief ingezamelde en verwerkte hoeveelheden huishoudelijk en bedrijfsafval. Wat betreft het huishoudelijk afval hoort daar een overzicht bij van de ingezamelde hoeveelheden restafval per gemeente. In Nederland rapporteren de lokale besturen afvalcijfers aan de rijksoverheid, maar voor beleidsconclusies is er de jaarlijkse benchmark. Meer dan 150 Nederlandse gemeentebesturen schreven zich hiervoor in. Ze vergelijken hun afvalcijfers met die van de andere deelnemers en zoeken naar de oorzaken van verschillen. Uiteindelijk moeten aanpassingen het lokale afvalbeleid dan verbeteren.

Minder huisvuil en grofvuil in Vlaanderen

In 2018 produceerde een gemiddelde Vlaming 139 kilogram huisvuil en grofvuil. In Nederland was dat 151 kilogram per inwoner. De kloof tussen beide regio's is ooit groter geweest. Bij de opmaak van het Uitvoeringsprogramma Van afval naar grondstof vertrokken onze noorderburen in 2014 van een gemiddeld restafvalcijfer van 224 kilogram per inwoner. Gemiddeld genomen was de voorbije jaren een dalende trend van 10% merkbaar bij

STEFAN DEWICKERE

Restafval is niet overal hetzelfde

Het restafvalcijfer in Nederland is de optelsom van het huisvuil en het grofvuil. Het restafvalcijfer in Vlaanderen is de optelsom van huisvuil, grofvuil, de inhoud van de openbare vuilnisbakjes, de opgeruimde sluisstorten en het veegvuil. Om een vergelijking mogelijk te maken werd van het Vlaamse restafvalcijfer het gemeentevuil en het veegvuil afgetrokken. Dit betekent dat het door de OVAM gerapporteerde restafvalcijfer van 146 kilogram per inwoner afgeslankt werd tot 139 kilogram per inwoner door er vijf kilogram gemeentevuil en twee kilogram veegvuil per inwoner af te trekken.

Vergelijk de afvalprestaties van jouw gemeente met die van andere

Ook Vlaamse lokale besturen kunnen hun prestaties op het vlak van afval nakijken en vergelijken met andere gemeenten. De OVAM ontwikkelde hiervoor de gemeentelijke benchmarktool. De informatie in deze webtoepassing komt uit de online enquête huishoudelijk afval die lokale besturen elk jaar invullen. De gemeentelijke beheerders van de enquête – gewoonlijk de medewerkers van de dienst omgeving of leefmilieu – krijgen via hun gebruikerslogin ook toegang tot de benchmark. <https://www.ovam.be/gemeentelijke-benchmarktool>

de gemeentebesturen die deelnamen aan de Nederlandse benchmark. Het is de bedoeling dat de deelnemers van elkaar kunnen leren welke factoren ertoe bijdragen dat inwoners hun afval beter sorteren. Dezelfde filosofie hanteert het project van de lerende netwerken in Vlaanderen.

Het is duidelijk dat zowel een financiële prikkel als een bepaald niveau van dienstverlening mensen stimuleert om te sorteren en na te denken over hun afvalgedrag.

Inzamelstrategie heeft grote impact op daling restafvalcijfer

Uit de Nederlandse analyse blijkt duidelijk dat lokale besturen die over een doordachte strategie beschikken, betere resultaten boeken. Zij zien hun afvalcijfer dalen. Die inzamelstrategie bestaat uit twee elementen. Ten eerste is er het verschil in tarieven tussen restafval en de selectieve stromen. Het hogere tarief voor restafval stimuleert mensen om te sorteren. Het is een werkwijze die ook in Vlaanderen haar nut bewijst. Naast deze gedifferentieerde tarieven of diftar is het verschil in dienstverlening of gebruiksgemak een tweede element met impact. In de praktijk betekent dit dat de aangeboden hoeveelheden van selectieve stromen hoger liggen als er een regelmatige inzameling is aan huis. Heel wat Nederlandse gemeentebesturen zetten nu meer dan vroeger in op die dienstverlening. Bovendien blijkt uit de ervaringen in Vlaanderen dat de kwaliteit van selectief ingezamelde stromen vaak beter is als ze aan huis worden ingezameld. Ten slotte is een zeker evenwicht tussen beide elementen belangrijk. Het heeft weinig zin om wekelijks selectieve stromen op te halen als de prijs van de restafvalzak op één euro blijft steken. Het is duidelijk dat zowel een financiële prikkel als een bepaald niveau van dienstverlening mensen stimuleert om te sorteren en na te denken over hun afvalgedrag. En ook dit is interessant: volgens de bevindingen uit Nederland

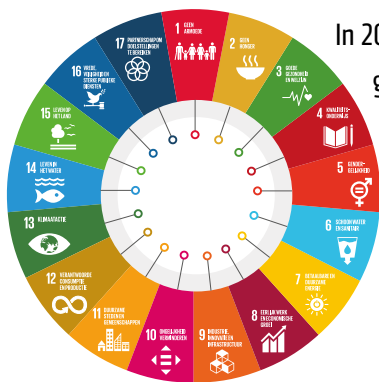
is de invloed van inzamelmiddelen en de sorteerregels ondergeschikt. Het is dus niet de zak of de bak die bepaalt hoeveel restafval mensen zullen aanbieden, maar wel het tarief dat de gemeente of afvalintercommunale ervoor aanrekent.

Concept van omgekeerd inzamelen heeft voor- en nadelen

De voorbije jaren maakte het ‘omgekeerd inzamelen’ opgang in Nederland: de gemeente schroeft de dienstverlening voor de minst gewenste afvalfractie terug. Dat zijn dus minder inzamelrondes voor restafval en meer inzamelmogelijkheden voor de selectieve fracties. Afhankelijk van de keuze die een gemeente maakt, kan dat betekenen dat inwoners hun restafval wegbrengen naar ondergrondse containers. Aan huis worden dan nog enkel selectieve fracties ingezameld zoals verpakkingen, groenafval of papier en karton. Omgekeerd inzamelen kan ook betekenen dat de inzamelrequentie aan huis daalt voor restafval en omhoog gaat voor selectieve fracties. De gemeentebesturen die gedifferentieerde tarieven combineren met een gedifferentieerde inzameling behalen goede resultaten. Gemeentebesturen die de inzamelrequentie van restafval echter te veel terugdraaien, op bijvoorbeeld één keer per maand, ervaren dat de verleiding groter wordt voor inwoners om restafval toch bij de selectieve fracties te gooien. Nederlandse gemeenten die tarieven en inzamelrequentie in evenwicht hebben, zien de restafvalcijfers en de kosten per inwoner dalen. Ook blijkt dat een hoger tarief voor restafval meer effect heeft op de restafvalcijfers dan omgekeerd inzamelen. De overschakeling van een wekelijkse inzameling van restafval naar een tweewekelijks systeem heeft dus minder effect als de prijs voor de restafvalzak op één euro blijft steken dan als hij dichterbij de werkelijke kosten van inzameling en verwerking aanleunt. ■

LIESELOT DECALF

- Starreveld, Folkert. ‘Benchmark huishoudelijk afval op koers richting de 100 kg’, GRAM #10 december 2019, 21-23.
- Benchmark huishoudelijk afval. Analyse peiljaar 2018. Lees het rapport op <https://www.vang-hha.nl/@218855/benchmark-huishoudelijk-afval/>
- Rapport huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval 2018. OVAM, december 2019. Lees het rapport op <https://www.ovam.be/inventarisatie-huishoudelijke-afvalstoffen>

In 2015 keurden de Verenigde Naties de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling goed. Met zeventien doelstellingen proberen we tot een duurzame wereld te komen.

In Vlaanderen realiseren en ondersteunen lokale besturen allerlei ambitieuze en innovatieve energieprojecten. Door samen met burgers en stakeholders duurzaam energiebeleid uit te rollen dragen ze zorg voor de aarde én halen ze de energiefacturen omlaag. Van burgerenergiecoöperatieën over elektrische deelwagens tot een energieprestatiecontract, elk van de volgende projecten is inspirerend en verdient navolging.

Zorgvuldig omspringen met energie

Energiekringlopen zijn eenvoudig uit te leggen. Alle energie op aarde komt van de zon. Fossiele brandstoffen zijn zonne-energie die in lang vervlogen tijden is opgestapeld in planten. Energie is onontbeerlijk voor alle leven en alle processen. Hoewel de zon een gigantische energiebron is, moeten we toch zorgvuldig omspringen met energie. Hier gelden twee principes: beperk de hoeveelheid energie die je verbruikt en maak voor wat je nodig hebt gebruik van hernieuwbare energie. Door energie als een kringloop te beschouwen houden we wat we krijgen van de zon in balans met wat we verbruiken. Doen we dat niet, dan overschrijden we de draagkracht van de aarde, met klimaatverandering, een verstoorde stikstofkringloop en biodiversiteitsverlies tot gevolg. Lokaal energiebeleid moet niet enkel duurzaam, maar ook sociaal zijn, want elektriciteit en verwarming zijn basisbehoeften. Iedereen moet er continu over kunnen beschikken.

Energieprestatiecontract voor tien gemeentelijke gebouwen

Geel betaalde jaarlijks 400.000 euro voor de energie in de gebouwen die het hart van de stedelijke activiteiten vormen. Onder begeleiding van het Vlaams Energiebedrijf (VEB) zocht de stad naar manieren om die factuur te doen dalen. Ze werkte een energieprestatiecontract (EPC) uit. Uit de aanbestedingsprocedure kwam Engie-Cofely als winnaar uit de bus. Cofely Services zal zich de komende twaalf jaar inzetten als energiedienstenbedrijf of ESCO. De stad zal in tien gebouwen 45 procent besparen op het elektriciteitsverbruik en 18 procent op het aardgasverbruik.

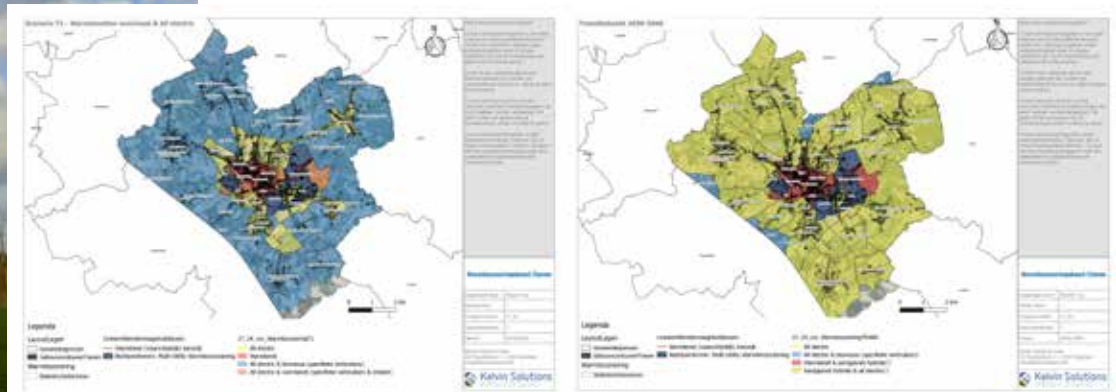
Achttien burgerenergiecoöperaties

Veel burgers nemen de verantwoordelijkheid voor hernieuwbare energie in eigen handen en verenigen zich in een plaatselijke burgerenergiecoöperatie. Deze is eigendom van burgers en plaatselijke bedrijven die samen investeren in duurzame projecten. De eenvoudigste projecten gaan over het plaatsen van zonnepanelen op het dak van de klant, bijvoorbeeld van een gemeentegebouw. De klant krijgt de stroom veel goedkoper. De coöperanten die investeerden in het project, kunnen voor een stukje delen in de winst. De algemene vergadering van alle coöperanten beslist over het eventueel uitkeren van een dividend. Coöperaties investeren ook in windturbines, waterkrachtcentrales, warmtekrachtkoppelingen, warmtenetten, warmtepompen, renovatieprojecten en elektrische deelwagens. Er zijn burgerenergiecoöperaties in onder meer Hasselt, Mechelen, Nazareth, Sint-Niklaas, Kortrijk, Brugge, Diksmuide, Antwerpen en het Pajottenland.

Door samen met burgers en stakeholders duurzaam energiebeleid uit te rollen, dragen lokale besturen zorg voor de aarde én halen ze de energiefacturen omlaag.

Een volledig fossielvrije wijk

Om een volledige wijk fossielvrij te maken is goede planning nodig, en een visie die rekening houdt met de buurt en haar bewoners. Gent maakt deze oefening voor de wijk Muide-Meulestede. De stad kijkt zowel naar de technologieën als de bijgaande ruimtelijke planning. Waar voorzien we in warmtenetten? Hoe willen we in de wijk hernieuwbare energie opwekken? Hoe renoveren we samen? Door te experimenteren in één wijk kan de methodiek scherpgesteld worden, en vervolgens voorgesteld aan andere wijken en gemeenten.

Gent Zonnestad

Er rijzen soms vragen bij grootschalige groepsaankopen van PV-installaties. De burgers krijgen wel een lage prijs, maar hoe zit het met de kwaliteit van de geleverde producten en met de winst die voor een groot deel naar de organisatoren van de groepsaankoop gaat? Energient werkte met het project Gent Zonnestad een alternatief uit, met een gegarandeerde hoge kwaliteit van aangekochte materialen en plaatsing, voor een mooie prijs en met een correcte winstmarge voor Energient om de kosten van de actie te dragen.

Coöperatieve windturbines

Een draagvlak creëren bij burgers voor windturbines die er nog moeten komen? Eeklo nam zelf als stad het heft in handen en stapte over van omkaderend naar gepland beleid. Eenvoudig gezegd: de stad bepaalt samen met haar burgers waar er ruimte is voor bijkomende windturbines en waar niet. De burgers weten waar ze aan toe zijn, maar kunnen ook investeren in de windturbines en delen in de winst. Het resultaat is dat de milieudienst van Eeklo nog enkel klachten krijgt van burgers wanneer de windturbines niet draaien.

Elektrische deelwagens op eigen groene stroom

Met de steun van de provincie West-Vlaanderen zetten de burgerenergiecoöperatie CoopStroom en de gemeenten Beernem, Oostkamp en Torhout een uniek bedrijfsconcept op. De burgers zijn de eigenaars van zonnepanelen op de gemeentelijke gebouwen, van elektrische auto's en van de laadpaal. De panelen voorzien de auto's rechtstreeks van groene stroom. De elektrische voertuigen worden gedeeld door de coöperanten, de gemeentelijke ambtenaren gebruiken ze voor dienstverplaatsingen.

Plannen met een warmtezoningskaart

Het grootste deel van ons energieverbruik gaat naar warmte. Klimaatneutraal worden tegen 2050 betekent ook loskomen van fossiele brandstoffen voor de verwarming van woningen. Tienen, Asse en Dilbeek brengen de warmtevraag en de mogelijke warmtebronnen op hun grondgebied in kaart. Zo wordt duidelijk waar collectief aan de warmtevraag voldaan kan worden en welke woningen individueel verwarmd moeten worden. ■

CEDRIC DEPUYDT IS VVSG-STAFMEDEWERKER
DUURZAAM BELEID

De kracht van muziek

De muzieksector heeft zwaar te lijden onder corona. De festivalzomer valt in het water en ook kleinere evenementen zitten er voorlopig niet in. Hopelijk kunnen we de draad snel weer oppikken want de verbindende kracht van livemuziek is een middel om het lokale beleid op tal van domeinen te versterken.

Steden en gemeenten staan voor vele uitdagingen: nieuwkomers integreren, het sociaal weefsel van buurten en wijken verstevigen, de jeugd activeren, erfgoed en andere bezienswaardigheden in de kijker zetten, de lokale cultuur promoten, nieuwe vormen van inspraak uitproberen en noem maar op.

Waar beginnen als stad of gemeente? Eén zaligmakend middel voor alle behoeften op alle plekken bestaat er natuurlijk niet, maar heb je al eens aan muziek gedacht? Bij VI.BE (tot voor kort Poppunt) zijn we ervan overtuigd dat uit de verbindende kracht van muziek veel oplossingen en mogelijkheden kunnen opbloeien. Vanuit het project Lokale Helden doorliep VI.BE een intensief impactmetingstraject van drie jaar. Tijdens dit traject kregen we te maken met alle bovenstaande uitdagingen, maar groeide ook het inzicht dat muziek hier een antwoord op kan bieden.

Muziek verbindt mensen

Muziek is een universele taal. Zet twee muzikanten die een verschillende taal spreken naast elkaar aan de toeg, en ze beginnen een babbel. Lokale Helden en de impactmeting leerden ons dat buurtgerichte muziek-evenementen een beter contact creëren tussen inwoners, los van leeftijd, sociale of culturele achtergrond. Dankzij zulke evenementen zorg je als stad of gemeente voor ontmoetingen en verstevig je de banden met én tussen inwoners, muzikanten en organisatoren. Zo begrepen ze het ook in Genk, waar Italiaanse, Poolse, Turkse – en nog veel meer – huiska-

mers de deuren openden voor Lokale Helden. 'Doordat het project plaatsvindt in huiskamers, en het midden houdt tussen een straatfeest, housewarming en een intiem clubconcert, kun je er mensen die in elkaars buurt wonen, maar elkaar daarom nog niet kennen, op een laagdrempelige manier mee samenbrengen,' zegt Gert Philippeth van de cultuurdienst van Genk. 'De veelheid en diversiteit van de deelnemende huiskamers weerspiegelt bovendien de rijke schakeringen van de stad.'

Muziek laat erfgoed (her)opleven

Erfgoed is waardevol, steden en gemeenten komen er terecht graag mee naar buiten. Jammer genoeg vinden inwoners niet altijd de weg naar deze vergeten parels. Een doeltreffende manier om erfgoed in de kijker te zetten

Een doeltreffende manier om erfgoed in de kijker te zetten is door er muziek in te programmeren. Zo blaas je nieuw leven in je oude kerk, citadel of kunstenaarshuis.

is door er muziek in te programmeren. Zo blaas je nieuw leven in je oude kerk, citadel of kunstenaarshuis. In Riemst vonden bij de Lokale Helden 2015 akoestische optredens plaats in de mergelgrotten van Zichem. 'Het was tijd om als gemeente de gebaande paden te verlaten, en muziek en cultuur te presenteren op minder evidente locaties,' zegt Bernice Claessens van de jeugdendienst van Riemst. 'Daardoor

trek je mensen aan die normaal gezien niet naar buiten komen. En

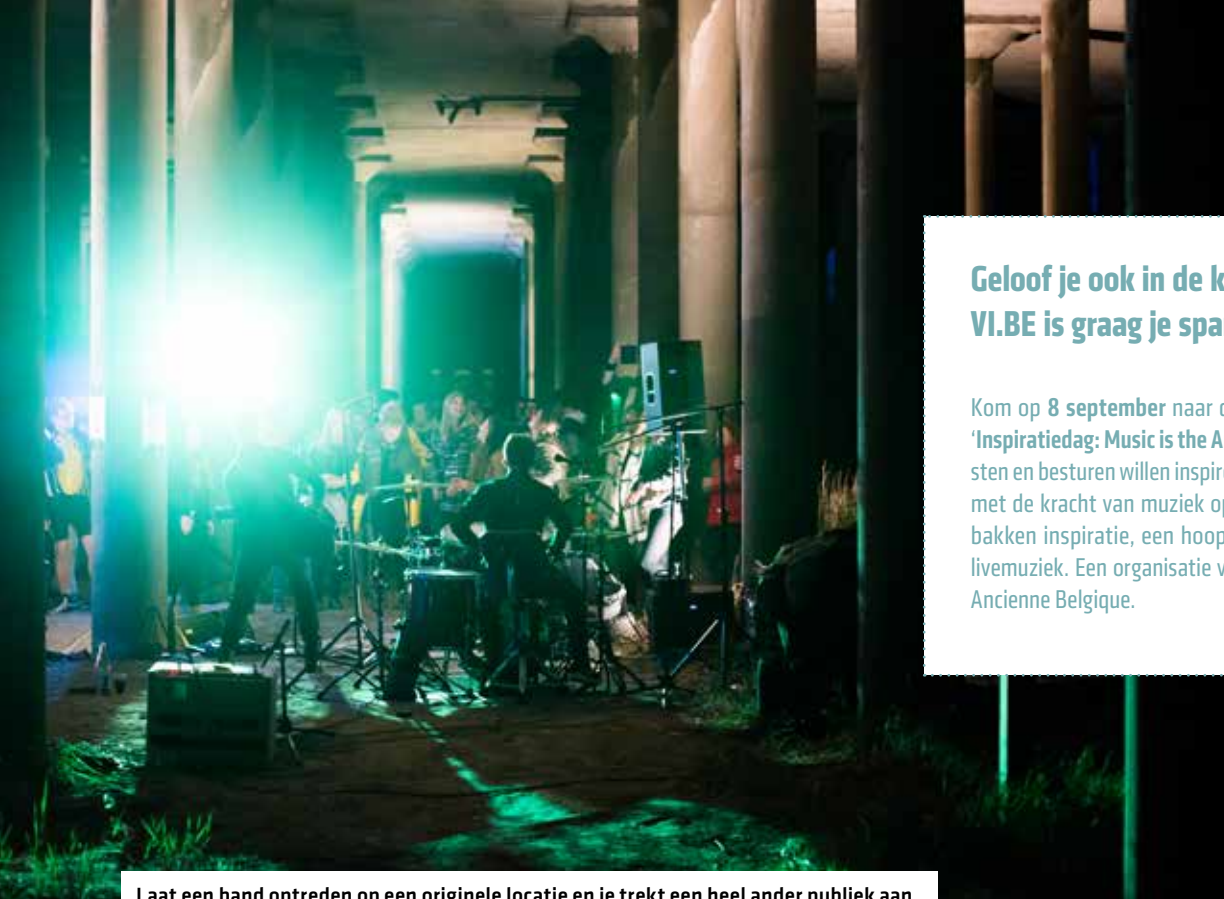
het werkt in twee richtingen: publiek dat nooit naar een optreden komt, wordt door de locatie aangetrokken; en mensen die nog nooit de grotten zijn binnengegaan, worden overtuigd door de programmatie van lokale muzikanten. Door samen te werken met lokale partners zoals de muziekacademie wordt een groot en nieuw publiek bereikt.' Ondertussen worden de mergelgrotten vaker omgetoverd tot concertzaal. Er is een nieuwe traditie geboren. Voor Bernice Claessens zijn de grotten een 'wauw-plek' om muziek te beleven.

'En de akoestische optredens benadrukken de intimiteit van de locatie.'

Muziek vraagt om een podium

Net als liefhebbers uit andere kunst-disciplines hebben ook muzikanten, dj's, producers en multi-performers een podium nodig om zich te kunnen ontplooiën en wie weet ooit het amateurkunstensegment te ontgroeien. Tot en met 2018 werden lokale amateur-

SJOSKEBRACX

Laat een band optreden op een originele locatie en je trekt een heel ander publiek aan.

Geloof je ook in de kracht van muziek? VI.BE is graag je sparringpartner.

Kom op 8 september naar de Ancienne Belgique voor 'Inspiratiedag: Music is the Answer' waar we lokale diensten en besturen willen inspireren om aan de slag te gaan met de kracht van muziek op lokaal niveau. Je krijgt er bakken inspiratie, een hoop lokale succesverhalen én live muziek. Een organisatie van VI.BE, de VVSG, Cera en Ancienne Belgique.

kunstenaars één keer per jaar allemaal samen in de kijker gezet tijdens de Week van de Amateurkunsten. Ook Lokale Helden maakte hier deel van uit. Het blijvend succes van Lokale Helden leert ons dat het erg belangrijk blijft om deze groep van liefhebbers van een podium of forum te voorzien, of het nu binnen een Week van de Amateurkunsten gebeurt, of op een eigen manier.

Nelen De Cock, cultuurfunctionaris CC Schoten, vertelt dat Schoten de Week van de Amateurkunsten een warm hart toedraagt. 'We proberen met het CC telkens een goede samenwerking op te zetten tussen verschillende gemeentediensten, zodat ook de academie, de bibliotheek en het jeugdhuis hierbij worden betrokken. Jeugdhuis Kaddish was ook de plek waar we, onder de vlag van Lokale Helden, jonge artiesten een kans gaven tijdens de WAK.' Omdat veel mensen in Schoten met amateurkunsten bezig zijn, wil Schoten zelf om de twee jaar een week wijden aan deze kunstenaars.

Vincent Jaspers, stafmedewerker cultuur Schoten, zou het jammer vinden om als gemeente deze groep niet meer in de kijker te zetten. 'In mei organiseren we een trefmoment, om samen met de lokale amateurkunstenaars vorm te geven aan onze eigen WAK in 2021.

Daarnaast spelen we met het idee om jonge muzikanten die zich buiten het centrum bevinden meer kansen te geven, door free podia te organiseren in hun eigen buurt.'

De zangeres zonder stem

Veel niet-verenigde artiesten of sporters blijven zonder stem binnen stad of gemeente, want de adviesraden zijn verouderd of zitten in een ivoren toren. VI.BE zoekt naar nieuwe, laagdrempelige vormen van inspraak. Niet structureel, maar eenmalig. Zo presenteren we graag de Popraad.

Met een Popraad bundelt VI.BE de krachten met lokale besturen, en worden zowel muzikanten als organisatoren opgeroepen om hun stem te laten horen en hun behoeften kenbaar te maken. Met deze nieuwe innovatieve inspraakmethodiek kan elke stad of gemeente het lokale cultuurbeleid verder verdiepen. Want met de juiste ondersteuning en samenwerking lokaal, kan de impact van deze talrijke en diverse groep op de lokale gemeenschap enorm groot zijn.

Een van de eerste gemeenten in Vlaanderen die een Popraad organiseerden, was Deerlijk. Freek Depraetere is er cultuurfunctionaris: 'Toen ik in dienst kwam, waren er al lang ideeën om lokaal muziekbeleid op te zetten, maar

nog geen concrete voorstellen om eraan te beginnen. Via de kanalen van VI.BE kregen we weet van het bestaan van een Popraad, wat dé manier leek om de niet-verenigde muzikanten, dj's en producers een stem te geven. Als gemeente pakken we graag uit met het muzikale talent dat uit onze gemeente voortkomt, zoals Zinger en Niels Destadsbader, maar we hebben zelf geen – of nauwelijks – verdienste aan hun succes. Dankzij dit inspraakmoment wilden we zelf de kans grijpen om jong talent te ondersteunen en te stimuleren, zodat het zich verder kan ontplooiën. De uitkomst van deze Popraad is dat gehoord wordt wat de artiesten nodig hebben, en dat we hier als gemeente mee aan de slag kunnen gaan. Zo is er een tijdelijke repetitieruimte opgetrokken in de oude brandweerkazern, en wordt er werk gemaakt van investeringen om de muzikanten op een duurzame manier te blijven ondersteunen.' Maar er is meer, zegt Freek Depraetere nog: 'Het opzetten van een Popraad heeft ook onze cultuurraad beïnvloed. Er wordt nagedacht over het klassieke model waarin enkel verenigingen deel kunnen uitmaken van de cultuurraad, om zo ook tijdelijke engagementen toe te laten.' ■

JEROEN ACKERMAN IS PROJECTMEDEWERKER BIJ VI.BE

Het Vergeten Orkest

Oostende leert van mensen met dementie

Stel je voor dat je het onthaal in de bibliotheek verzorgt. Je zet materialen terug, je bereidt een workshop of lezing voor. Iemand spreekt je aan met een vreemde vraag. Hij lijkt onzeker, wispelturig, misschien geagiteerd of net omgekeerd: schuchter en in zichzelf gekeerd. Je probeert de vraag te begrijpen, maar je antwoord lijkt niet binnen te komen. Wat is er aan de hand? Is dit een flauwe grap? Heeft deze persoon psychische hulp nodig? Waarover gaat de vraag écht? Wat ook het antwoord is, de ontmoeting doet appél op professionele competenties. Hoe herken je dementie? Hoe ga je om met mensen met dementie? Hoe kun je hen tegemoet komen? De eerste stap: leer ze kennen.

Mensen met dementie een stem geven? Dat hoeft niet. Die hebben ze.

Dat is precies wat de bibliotheek Oostende uitvoerig heeft gedaan. Ze nodigde vijf mensen met dementie en hun mantelzorger uit om deel te nemen aan een muziekproject. Samen met bibliotheekprofessionals zouden ze muziek beluisteren uit de vinylcollectie. De selectie lag bij de mensen met dementie. Het uitgangspunt was dat de muziek verhalen zou losweken, over vroeger en nu, over zichzelf en anderen, over Oostende en de zee. Die verhalen zouden worden opgetekend en toevertrouwd aan Oostendeverteilt.be, de plek waar iedereen verhalen over de Stad aan Zee kwijt kan. Het klinkt leuk en dat werd het ook, maar het was zoveel meer. De doelstellingen waren uiteenlopend en gelaagd.

Thuis in stad en bibliotheek

Het 'dementieproject' van de bibliotheek van Oostende maakt deel uit van een Europees Erasmus+-traject. Daarbinnen spitst het I_Improve-project zich toe op het aanscherpen van professionele skills op de werkvloer. Behalve

Oostende maken ook organisaties uit Zweden, Oostenrijk, Italië, Polen en Litouwen deel uit van het lerend netwerk. De partners overleggen regelmatig, stellen hun visies bij en delen leerpunten en valkuilen. Prettig detail: het gaat vooral

Martine Vandemaes:

'Thuiskomen in de bibliotheek willen we ook voor mensen met dementie zo lang mogelijk mee realiseren.'

om kunstprojecten. Oostende is de enige bibliotheek in het netwerk. 'Oostende, ook de bibliotheek, maakt al geruime tijd deel uit van het Europese cultuurnetwerk,' zegt bibliothecaris Martine Vandermaes. 'Ook al gaat het om projecten in Europees verband, toch zoeken we altijd naar de relevantie voor onze eigen context. Om tot een concreet projectvoorstel te komen observeren we waar we kunnen bijleren, we toetsen af met de ambities van onze instelling en van de stad, maar evengoed met onze partners: in welke mate dienen zich in hun praktijk vergelijkbare vragen aan, en hoe kunnen we ze samen scherper beantwoord krijgen? Leren en delen, dat is de kern.'

In zijn beleidsdoelstellingen schreef het stadsbestuur uitdrukkelijk de zorg voor de demente medemens in. 'Het gaat daarbij lang niet meer over hoogbejaarde personen,' zegt Martine Vandermaes. 'We zien steeds vaker ook jongdementie. Dat maakt het vaak moeilijker om te detecteren. Mensen zien er nog jong en valide uit, ze zijn niet vergezeld, want ze kunnen nog veel zelfstandig. Dat leidt tot verwarring. Dementie, en vooral jongdementie, is bovendien zeer confronterend. We moeten deze realiteit onder ogen zien, alleen dan kunnen we de gepaste dienst ontwikkelen. De bibliotheek leek ons een uitgelezen plek om hieraan te werken. *Thuis in de bib* is een baseline die onze kracht en opdracht samenvat. Dat thuiskomen willen we ook voor mensen met dementie zo lang mogelijk mee realiseren. Daarom wilden we hen beter leren kennen, hun behoeften proberen te vatten en onszelf beter uitrusten om op een correcte en gastvrije manier met hen om te gaan. Het werd een van de meest beklijvende trajecten van mijn loopbaan in de bibliotheek.'

Bij de les

De voorschriften van Europa zijn streng. Er moeten veel tijd, middelen en mankracht aan het project worden besteed. Een week lang moeten alle betrokken medewerkers

Succesfactoren van Vergeten Orkest

- Grondige voorbereiding en voldoende flexibiliteit
- Heldere finaliteit. Niet 'zomaar entertainen', wel:
  - samen luisteren naar muziek, als uitgangspunt
  - om herinneringen te delen (en te maken)
  - die input vormen voor een uniek verhaal
- Beperking in tijd: zes ontmoetingen
- Cocreatief proces:
  - Met mensen in dementie en hun mantelzorgers
  - Met bibliotheekmedewerkers in het project
  - Met alle collega's op de werkvloer
- Sterke interne communicatie:
  - Systematische briefing, reflectie en kennisdeling
- Coherente en volgehouden inzet:
  - Korte meeting voor elke sessie
  - Debriefing met dementie-expert na elke sessie
  - Telkens leerpunten en methodieken verankeren
- Vertrouwen
- De overtuiging dat de openbare culturele instellingen werkelijk verschil kunnen maken om mensen te helpen zo lang mogelijk hun plaats in de samenleving te behouden

nadenken over onderwerp, methodiek en finaliteit. In Oostende namen aan die 'learning week' ook Poolse collega's deel. I_Improve vaardigde een 'informal educator' af. Haar opdracht was het alle leerbehoeften naar boven te spitten. Oostende zelf nodigde twee changemakers uit. Dat zijn begeleiders of instellingen die helpen voorkomen dat platgetreden paden worden belopen. Het doel van het project is ook om vernieuwend en anders te werken. Uit de comfortzone treden wordt dan een noodzaak.

Vijf bibliotheekmedewerkers werden een week lang vrijgesteld van dienst. Om de werking in de bibliotheek niet in het gedrang te brengen, werd ook op zaterdag en zondag 'geleerd'. En om alle collega's bij het project te betrekken, werd intensieve interne communicatie opgezet. Alle vijf deelnemers engageerden zich om dagelijks een padlet – dat is een kleine blog – te voeden. De communicatietools waren divers: iemand schrijft, iemand anders tekent, maakt foto's of post video's. Het resultaat is een kleurrijke en gevarieerde blog waarin ze inzichten, leerpunten en gehanteerde methodieken met iedereen in de bibliotheek hebben gedeeld.

De diepte in

Alexander Osterwalder en Simon Sinek wijzen de weg. Met het Value Proposition Design van de eerste en het Golden Circle-model van de tweede gaat het de diepte in, naar het hoe, wat en waarom. Beide methodieken zijn vertrouwd in ondernemers- en marketingmiddelen maar eerder ongewoon in een socio-culturele context. Precies daarom werden ze ingezet. De weerstand die 'geïmporteerde methodieken' doorgaans oproepen, was ook deze groep niet vreemd. Toch legde elke opdracht behoorlijk snel nieuwe, relevante invalshoeken bloot, met extra vragen tot gevolg. Die werden gebundeld en voorgelegd aan Foton vzw, het expertisecentrum voor dementie. En dat was een bijzondere ervaring. De eerste vraag kwam al meteen binnen. Wat is de 'why' van het project? Mensen met dementie een stem geven. Het antwoord: Dat hoeft niet. Die hebben ze.

Loskomen uit het betuttelende beeld, een open houding aannemen vanuit gelijkwaardigheid, eerlijk zijn, helder com-

municeren, durven vragen, durven herhalen, jezelf zijn en dat ook de ander toestaan. Aandachtspunten die professionaliteit, maar ook kwetsbaarheid veronderstellen. Ze werden grondig doorgesproken. En dan was het tijd.

Het uur van de waarheid

De vinylplaten liggen klaar. Zes keer komt de groep samen. De profielen zijn uiteenlopend. De leeftijd ligt tussen net geen zestig en 86 jaar. Week na week groeien de verhalen over de unieke levens van prachtige mensen. De muziek inspireert niet alleen om te vertellen. Jeannine speelt piano en André accordeon. Ze speelden nooit eerder samen, maar doen het op eigen verzoek met verve. Mooie, sterke mensen. De groep leert dat vertrouwen en tijd belangrijk zijn. Dat een vast stramien helpt. Dat onhandige momenten weggelachen mogen worden. Dat het niet geeft als er stiltes vallen of iemand in zichzelf keert. Dat mensen in dementie outreachen naar elkaar en naar anderen.

Het project kreeg de naam Vergeten Orkest. Dat suggereert meerstemmigheid, diversiteit, gehoord worden. Of sterker nog: blijven spelen ondanks alles. Ook de bibliotheek is nog niet klaar. Haar volgende opdracht is kennis en inzichten verder te delen, zowel binnen het I_Improve-netwerk als erbuiten. En ze neemt die handschoen op. Vergeten Orkest wordt onderdeel van een digitaal kennisplatform over inclusie. De gehanteerde methodieken en inzichten worden uitgebreid beschreven en toegelicht voor de brede socio-culturele sector.

'Vergeten Orkest was een zeer krachtige vorm van werkplekleren,' vat Hilde Delameilleure van Foton samen. 'Door via een vertrouwd middel – de vinylcollectie – ontmoeting te realiseren, raakten stereotiepe gedachten door genuanceerde beelden vervangen. Dit heeft ongetwijfeld een effect op de omgang met mensen met dementie in de bibliotheek en daarbuiten.'

De bibliotheek wil alvast een sterke gangmaker in dementie-debat en -praktijk blijven. ■

HILDE DE BRANDT IS MEDEWERKER VAN TAAL VOOR STRAKS, COMMUNICATIE IN COCREATIE

Handleiding dementievriendelijke gemeenten

In Vlaanderen wonen meer dan 100.000 mensen met een vorm van dementie. Hun aantal groeit fors. Deze handleiding helpt diensten en lokale beleidsverantwoordelijken om met concrete acties te blijven bouwen aan een dementievriendelijke gemeente. Inclusief inspirerende voorbeelden uit binnen- en buitenland.

Prijs: 32 euro | Auteur: Veerle Baert, voormalig stafmedewerker ouderenzorgbeleid VVSG
Bestellen via www.politeia.be of info@politeia.be.

Hoe het verleden een nieuwe toekomst kreeg dankzij financiering door PMV

Sinds 1997 stond de Handelsbeurs in Antwerpen leeg. Vandaag kan het pand weer een rol gaan spelen in de stad. Het 16de-eeuwse gebouw wordt een semipublieke evenementenruimte met ondergrondse parking, een restaurant en een hotel. De nieuwe invulling is het resultaat van een sterk ondernemingsplan met de Vlaamse investeringsmaatschappij PMV als financier. Bovendien wist PMV met een rendabel businessplan andere actoren te verzamelen rond het ambitieuze project. Dat is erin geslaagd de historische waarde van het pand te verzoenen met de vereisten van een eigentijdse invulling en een nieuwe dynamiek te brengen in de stad. Het verleden een nieuwe toekomst geven, noemen we dat bij PMV.

www.pmv.eu

PMV
DOE- EN DURFBEDRIJF

Gentenaren plukken fruit in eigen buurt

Een treurmoerbeï aan de Watersportbaan in Gent. Noten, peren, appels en nog een moerbeï in het Hof van Ryhove. Of de appelbomen op de rotonde in de Goedendagstraat. Welke Gentenaar wist ze te vinden? En vooral: welke Gentenaar genoot van de vruchten? In een stad staan veel fruitbomen en bessenstruiken op publiek domein, maar tot voor kort wisten weinig mensen dat je er gratis mag plukken voor eigen gebruik.

Vandaag vind je op www.stad.gent/buurtfruit een link naar de digitale kaart van Gent en Garde met daarop alle stadsboomgaarden en plukplekken waar je gratis mag plukken. Maar liefst 33 plaatsen met 361 bomen bracht Velt samen met de groendienst in kaart. Je vindt ze op publiek toegankelijke plekken of op semipublieke plaatsen zoals ziekenhuizen, woon-zorgcentra en scholen. Niet alleen appels en peren, maar ook mispels, pruimen, noten, kweeperen en kersen zijn goed voor enkele maanden pluk- en snoeplezier voor iedereen.

Zonder ladder

Het blijft niet bij de huidige lijst: wie zelf te veel fruit in de tuin heeft en dit door anderen wil laten plukken, kan dat aanbod ook op de kaart zetten. Zo ga je voedselverspilling tegen en maak je gezond lokaal fruit voor iedereen beschikbaar. Niet alleen goed voor de portemonnee en de gezondheid, maar ook voor het klimaat, want je spaart er een hoop voedselkilometers mee uit en er gaat minder voedsel verloren. Een paar eenvoudige regels, samengevat in de Pluketiquette, nodigen de Gentenaar uit om te plukken met respect voor elkaar en voor de bomen. Ladders zijn bijvoorbeeld geen goed idee. Alles in je eentje kaalplukken of onrijp fruit plukken ook niet.

Samen plukken met Pluk

Niet iedereen weet nog hoe je een rijpe appel herkent of hoe je hem op de juiste manier plukt. Daar weet het jonge geweld van de Gentse vrijwilligersgroep Pluk wel raad mee. Pluk verenigt al sinds enkele jaren mensen met fruitoverschotten en mensen die graag fruit willen plukken. Samen redden ze veel fruit. Voor Buurtfruit Gent begeleiden ze samen met Velt een aantal plukmomenten op plaatsen die normaal niet publiek toegankelijk zijn. Buurtfruit gaat immers ook over het samenbrengen van mensen in een buurt. En om elkaar te ontmoeten is er toch niets mooiers dan een zonnige herfstdag in een hoogstamboomgaard vol rijp fruit?

Diversiteit troef

Op 14 september 2019 stond de boomgaard van het Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain een dag lang open. Normaal gezien kun je hier niet plukken, om de rust van de bewoners te garanderen. Maar die dag in september was het er een komen en gaan van zo'n 150 buurtbewoners. Van jonge gezinnen met kleine kinderen tot krasse senioren, van geboren en getogen Gentenaars tot nieuwkomers: allemaal waren ze tuk op een lekkere, zelf geplukte appel van een van de twintig prachtige hoogstamappel- en perenbomen. Bij

Buurtfruit gaat niet alleen over verspilling tegengaan en voedselkilometers vermijden, maar ook over mensen in een buurt samenbrengen. Om elkaar te ontmoeten is er toch niets mooiers dan een zonnige herfstdag in een hoogstamboomgaard vol rijp fruit?

de oudsten riep dat herinneringen op aan vroeger jaren: 'Toen kropen we als klein manneke bij oma en opa op de ladder. Daar plukten we ook deze Jacques Lebel, heerlijk voor appelmoes.' De jongste aapjes klonnen zo de boom in en plukten peren waar geen enkele plukstok bij kon. De vrijwilligers van Pluk en de Gentse Velt-afdeling toonden iedereen hoe je met een plukstok werkt of rijp fruit

herkent. Al die handen samen plukten die dag 500 kg fruit. Een deel namen de plukkers mee, de rest verwerkte Pluk tot sap.

Rijke oogst

Pluk plukte afgelopen jaar in totaal zowat vier ton fruit, goed voor 2100 liter sap en ook nog stroop en cider. Bijna dubbel zoveel als het seizoen ervoor. Maar het allermooist vond de Pluk-kerngroep dat ze dankzij het Buurtfruit-project zoveel mensen mee hebben laten plukken en genieten van fruit, en dat er zo'n divers publiek heeft deelgenomen. Op naar een even rijke oogst in 2020! Dit project van Pluk onder leiding van Velt kwam tot stand met steun van de Gentse Voedselraad Gent en Garde. ■

CARINA GOVAERT IS MEDEWERKER EETBARE BUURT VAN Velt

Uw ongeadresseerd drukwerk accuraat, betaalbaar én ecologisch vriendelijk bedeed? Met of zonder opmaak en drukken? Dat kan voortaan ook voor uw gemeente!

Persoonlijke service dragen wij hoog in het vaandel. Neem vrijblijvend contact met ons op, u merkt dadelijk het verschil.

Uw partner voor kwaliteitsvolle bedelingen!

Turnhoutsebaan 185 bus 1
B-2970 Schilde
0800 64 400
info@vlaamsepost.be
www.vlaamsepost.be

voor een **accurate** en **efficiënte** bedeling

WIE

Jan Rombaut

WAT

Hoofdverpleegkundige in woon-zorgcentrum Populierenhof in Nieuwkerken dat deel uitmaakt van de openbare zorgvereniging Zorgpunt Waasland.

HOE

Stuurt het team van verpleeg- en zorgkundigen aan. Gaat dagelijks langs bij de tachtig bewoners. Is een aanspreekpunt voor de familie en vrienden van de bewoners. Staat de directeur bij in het dagelijkse beleid.

HOEVEEL

Jan Rombaut werkte zeventien jaar als verpleegkundige in een ziekenhuis en is sinds 2000 hoofdverpleegkundige van Populierenhof.

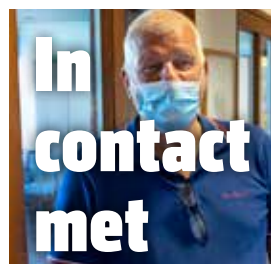
Jan Rombaut en zijn team van verpleeg- en zorgkundigen doen er alles aan om het coronavirus buiten de muren van woon-zorgcentrum Populierenhof te houden. Maar ze weten dat dit geen garantie is op succes. Tegelijkertijd proberen ze het leven van de tachtig bewoners zo normaal mogelijk te laten verlopen.

Begin april, het land is al drie weken in lockdown. Ook in woon-zorgcentrum Populierenhof in Nieuwkerken blijft de deur dicht voor bezoekers. 'Dat is erg lastig voor onze tachtig bewoners,' zegt hoofdverpleegkundige Jan Rombaut. 'Sommigen weten niet wat er aan de hand is. Veel bewoners beseffen niet dat ze hun familie en vrienden al zo lang niet hebben gezien, ook al doet bezoek hun op het ogenblik zelf zoveel deugd. Anderen zijn nog goed op de hoogte, voor hen is het gemis twee keer zo groot. We proberen hun contact met de familie te onderhouden via videochat. Maar al bij al doen onze bewoners het zeer goed. We houden ons uiteraard strikt aan de gezondheidsvoorschriften, maar anderzijds proberen we het leven hier zo normaal mogelijk te laten verlopen. Eens lachen, eens zwanzen, we blijven het doen. Natuurlijk is de situ-

atie zeer ernstig. We hebben het coronavirus voor zo ver we weten buiten kunnen houden, maar we weten dat dit in veel woon-zorgcentra niet het geval is. Als de besmetting binnenraakt, zal het via het personeel gebeuren, of via de paar bezoekers die toch nog komen om afscheid te nemen van hun stervende ouder of grootouder. We nemen alle mogelijke voorzorgen, meer kunnen we niet doen.'

Populierenhof heeft tachtig bewoners verdeeld over drie verdiepingen. Het gebouw dateert van het begin van de jaren tachtig, eind 2021 wordt een nieuwbouw in gebruik genomen. Jan Rombaut: 'We hebben geen specifieke afdeling voor personen met dementie. Alle verdiepingen zijn een smeltkroes van mensen met uiteenlopende problematieken. Alleen personen met wegloupedrag kunnen

Het evenwicht tussen kantoor- en veldwerk

STEFAN DEWICKERE

hier niet terecht, want we hebben geen gesloten afdeling. Zij gaan naar een ander woon-zorgcentrum van Zorgpunt Waasland. De equipe die ik leid, bestaat uit veertien verpleegkundigen en achttien zorgkundigen. We vormen één grote dienst, wat wil zeggen dat ze niet zijn toegewezen aan een specifieke afdeling. Ze werken afwisselend gedurende enkele dagen op een verdieping, dan weer een paar dagen op een andere. Zo kennen alle verpleeg- en zorgkundigen alle bewoners, en omgekeerd. Dat is een voordeel als er 's avonds en 's nachts maar een beperkte ploeg aan de slag is voor het hele woon-zorgcentrum. Het nadeel is dat de band tussen personeel en bewoners misschien iets minder sterk is.'

Toen Jan Rombaut in 2000 in dienst trad in het woon-zorgcentrum was hij er de eerste hoofdverpleegkundige. 'Ik moest van nul beginnen, er waren geen zorgdossiers, geen prikklok, geen vaste uurroosters. De opbouw van een goede personeelsstructuur was mijn absolute prioriteit. Sindsdien stuur ik de ver-

pleeg- en zorgkundigen aan. In deze coronatijden gaat dat nog meer dan anders ook over hun geestelijke gezondheid. Een leidinggevende heeft een zeer grote impact op het mentale welzijn op het werk. Ik kom altijd met de glimlach werken, ik relativeer als het moet, ik ga niet overal op in en laat sommige problemen zichzelf oplossen. Een luisterend oor zijn, tijd maken voor een informeel gesprek, het is essentieel. Als hoofdverpleegkundige draai ik niet mee op de werkvloer. Ik zit veel aan mijn computer om bestellingen te plaatsen, mailverkeer bij te houden, verpleegdossiers in orde te brengen en allerlei kwaliteitsindicatoren bij te houden die de Vlaamse overheid van ons vraagt. Maar ik doe ook dagelijks mijn ronde op alle verdiepingen. Ik ben een aanspreekpunt voor bewoners die vragen hebben of die even iets kwijt willen. Tegelijkertijd zie ik dan ook de zorg- en verpleegkundigen bezig, ik kan wat bijsturen of een handje toesteken. Daarnaast krijg ik nu nog veel meer dan anders vragen van familie en vrienden van bewoners. De telefoon staat roodgloeiend, mijn mailbox ontploft. Toch probeer ik het evenwicht tussen kantoor- en veldwerk te bewaken.'

'In de media hoor je nu vaak dat de medische en verpleegkundige vakken in woon-zorgcentra tekortschiet. Ik kan die kritiek wel enigszins volgen. Een verpleegkundige wordt meer en meer een veredelde zorgkundige. Onze verpleegkundigen moeten ook een pak zorgtaken opnemen, anders krijgen we het werk voor onze bewoners niet gedaan. Als we minder verpleegkundigen zouden hebben en meer zorgkundigen – het is de Vlaamse overheid die

deze normen oplegt –, dan konden de verpleegkundigen zich louter op hun taak toespitsen, waardoor ze er beter in zouden worden en ook meer voldoening zouden hebben van hun werk. Komt daarbij dat er een groot verschil is tussen verpleegkundigen die rechtstreeks van de schoolbanken in een woon-zorgcentrum terechtkomen en hun collega's die eerst in een ziekenhuis hebben gewerkt. Die laatsten hebben verpleegtechnisch veel meer kennis. Ik heb zelf zeventien jaar ervaring in een ziekenhuis, die kennis kan ik doorgeven aan het team. En dat brengt me bij een tweede evolutie. Sinds een jaar moeten we niet meer over een hoofdverpleegkundige spreken maar over een zorgteamcoach. Een diploma verpleegkunde is geen vereiste meer om verpleeg- en zorgkundigen aan te sturen. Ook de driejarige kaderopleiding om een functie als diensthoofd te kunnen opnemen, is geschrapt. Ik vind dat een spijtige evolutie. Ik kan op directieniveau mijn mening en advies geven als verpleegkundige. Is de teamcoach niet verpleegkundig geschoold, dan wordt het moeilijker om goede verpleegtechnische beslissingen te nemen, zeker in crisis-situaties zoals nu. De directeur van Populierenhof is een licentiate kinesitherapie, we vullen elkaar goed aan. Maar in veel woon-zorgcentra zijn er op directieniveau niet veel paramedisch geschoolden meer, en zeker geen verpleegkundigen. Ik hoop dat er over een vijftal jaar, wanneer ik op pensioen ga, nog een volwaardig verpleegkundige op mijn stoel zal komen.' ■

BART VAN MOERKERKE IS REDACTEUR VAN LOKAAL

agenda

ONTDEK ONS OPLEIDINGSAANBOD OP WWW.VVSG.BE/OPLEIDINGEN

Tot eind juni annuleert de VVSG alle opleidingen. Uitzonderlijke tijden, uitzonderlijk aanbod: achter de schermen werken de VVSG-medewerkers volop aan een nieuwe planning, maar ook aan een digitaal aanbod.

CHECK
DE WEBSITE
WWW.VVSG.BE/OPLEIDINGEN
VOOR UITGESTELDE
OPLEIDINGEN

juni

ONLINE 3 juni 10 uur

Lerend netwerk afvalbeleid

Wat leer je uit de sorteeranalyses van de restafvalzak? Hilde Fauconnier van Intradura vertelt hoe en waarom ze dat bij Intradura hebben gedaan.
vvsg.be/opleidingen

ONLINE 4 juni 10.30 uur

Lerend netwerk afvalbeleid

Buurtnetwerken inzetten om (oudere) doelgroepen te bereiken. Koen Van Caimere legt uit hoe Ivago onder meer Hoplr heeft gebruikt om specifieke doelgroepen te bereiken.
vvsg.be/opleidingen

Gent 9 juni

Congres en Forum Publieke Ruimte

Het zevende congres Publieke Ruimte onderzoekt de rol van de publieke ruimte in onze snel evoluerende maatschappij. Het congres richt zich tot iedereen die betrokken is bij beleid, planning, ontwerp, inrichting en beheer van de publieke ruimte.
www.congrespubliekeruimte.info

najaar

Brussel 8 september

Inspiratiedag: Music is the Answer

Hoe ga je als lokaal bestuur aan de slag met de kracht van muziek? Op deze dag krijg je bakken inspiratie, een hoop lokale succesverhalen én livemuziek. Een organisatie van VI.BE, de VVSG, Cera en Ancienne Belgique.
vvsg.be/opleidingen

Leuven 21 en 28 september

Projectmanagement

Met projectmatig werken bereik je binnen een afgesproken termijn en de overeengekomen budgettaire grenzen een vooropgesteld resultaat. Het is een belangrijk element in het instrumentarium van organisatieontwikkeling. Het beheersen en prioriteren van parallelle projecten binnen een organisatie is gekend als programmamanagement.
vvsg.be/opleidingen

Brussel 29 september, 27 oktober en 1 december

Buurtgerichte zorg organiseren

Tijdens deze drie dagen gaan we met veel voorbeelden uit de praktijk en met een intervisie dieper in op het maken van een buurtanalyse, het samenwerken met partners, het sensibiliseren en informeren van buurtbewoners maar ook het versterken van sociale netwerken en het detecteren van zorgbehoeften. Tegelijk leren we hoe je mensen naar de zorg kunt brengen én het beleid kunt adviseren vanuit het perspectief van de buurt.
vvsg.be/opleidingen

Brussel 30 september

Statuut lokale mandataris

Deze vorming geeft je een up-to-date inzicht in het statuut van de uitvoerende mandatarissen, de raadsleden en de leden van het Bijzonder Comité Sociale Dienst.
vvsg.be/opleidingen

Brussel 29 oktober

Startdag Diensten voor Gezinszorg

Aan de slag als begeleidend medewerker gezinszorg? Het VVSG-Netwerk Thuiszorg ondersteunt nieuwe medewerkers door hen te laten kennismaken met het reilen en zeilen van een dienst gezinszorg, hen te informeren over het nieuwe woonzorgdecreet met specifieke aandacht voor de gezinszorg. Ook brengen we hen op de hoogte van andere regels en uitdagingen.
vvsg.be/opleidingen

Leuven 27 november

LaboLokaal HRM-projecten

In 2019 lanceerde Diverscity de projectoproep LaboLokaal om innovatieve HRM-projecten bij lokale besturen te stimuleren. Het resultaat van vele besturen die onder begeleiding van externe specialisten aan de slag zijn gegaan, komt aan bod op het slotevent. Verwacht je dus aan inspirerende verhalen vanuit de praktijk.
vvsg.be/opleidingen

Op zoek...
naar nieuwe collega's?

De VVSG biedt verschillende tariefformules aan voor de plaatsing van vacatures, zoals een gezamenlijke formule met Poolstok. www.vvsg.be/vacatures.

03-05-2020

STAD ROESELARE

Projectleider Energiewijk
Deskundige vergunningen

04-05-2020

STAD KORTRIJK

HR-medewerker

06-05-2020

GEMEENTE OLEN

Toezichthouder milieu en ruimtelijke ordening

GEMEENTE SINT-GILLIS-WAAS

- Communicatie- en participatiedeskundige
EGTS – Grenspark Groot Saeftinghe
- Communicatieverantwoordelijke

07-05-2020

GEMEENTE RIJKEVORSEL

- Deskundige gebouwen
- Bibliothecaris – coördinator cultuur en toerisme

10-05-2020

STAD AALST

Adjunct-verpleegkundige

GEMEENTE LIEVEGEM

Deskundige wegen

11-05-2020

HAVILAND

Jurist overheidsopdrachten en omgevingsrecht

13-05-2020

STAD LEUVEN

Beleidsadviseur sociale zaken

15-05-2020

GEMEENTE HOVE

Afdelingshoofd ruimte

17-05-2020

HOGENT

- Diensthoofd logistiek beheer
- Diensthoofd technisch beheer

GEMEENTE MEULEBEKE

Algemeen directeur

18-05-2020

GEMEENTE BOECHOUT

Deskundige openbare werken en mobiliteit

20-05-2020

GEMEENTE BOECHOUT

Deskundige financieel beleid

24-05-2020

STAD HASSELT

- Teamleider dienst aankopen – bestellingen
- Teamleider dienst aankopen –
overheidsopdrachten

29-05-2020

GEMEENTE ZWIJNDRECHT

Coördinator infrastructuur

31-05-2020

STAD RONSE

Deskundige ontwerp bureau

INLEVERING

PERSONEELSADVERTENTIES

Lokaal 6 (juninummer) – 13 mei
Lokaal 7/8 (julinummer) – 17 juni

Uw personeelsadvertenties
in **Lokaal** en
onze **online media**

INFORMATIE

vacatures@vvsg.be

burgemeester Triljoen

NIX

Uw inspecteur, altijd beschikbaar voor u

Ethias, verzekeraar nr. 1 van openbare diensten in België

Al 100 jaar vertrouwt u dagelijks op de expertise van de Ethias-inspecteurs. Beschikbaar, bekwaam en **altijd dichtbij**: ze zijn de geknipte gesprekspartner voor al uw vragen over verzekeringen. Geen wonder dat **96% van onze klanten tevreden is** over hun relatie met Ethias!

De Ethias-inspecteur: de raadgever die u het leven makkelijk maakt.

Ontdek ons complete aanbod producten en diensten op www.ethias.be/publieke-sector

ethias
slimlach verzekerd

Tijd om samen te werken.

Als bedrijf wilt u zelfs in tijden van ongekende uitdagingen uw zaak draaiende houden. Door een **digitale werkomgeving** te creëren voor uw werknemers thuis, garandeert u steeds de bereikbaarheid van uw bedrijf.

Ontdek met Proximus hoe u de samenwerking optimaliseert op **proximus.be/teleworking**, en neem contact op met onze experts. Want door samen te werken staat uw bedrijf er sterker voor.

Think possible

proximus
enterprise